

Research Paper**Studying the Factors Affecting the Political Capital of Iranians: Meta-Synthesis of Researches from 2007 to 2021*****Akbar Zolfaghari¹ ID, Taha Ashayeri² ID, Tahereh Jahanparvar³ ID, Moslem Sour⁴ ID**

1. Assistant Professor, Political Science-Development, Faculty of Law and Social Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran

2. Assistant Professor, Sociology, Department of History and Sociology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

3. Ph.D. Student, Cultural Sociology, Faculty of Social Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran

4. Ph.D. Student in Sociology of Social Issues, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran, Iran

DOI: 10.22034/ipsa.2022.465

Receive Date: 05 June 2022

Revise Date: 29 July 2022

Accept Date: 05 September 2022

©2021 by the authors, Licensee IPISA, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Extended Abstract**Introduction**

Political capital is the resources that social activists use in line with political goals (electoral and non-electoral). Participation and competition of social and political groups in political life is the goal of political development. One of the most important components of political capital is political trust. Political trust refers to the relationship between the people and the government. Governments need the people to legitimize their government for their survival. Distrust shakes the foundations of the political system and undermines the legitimacy and acceptability of the system. In Iran, the issue of political capital is important and vital. Politics means managing and governing people; is to manage and solve. According to the concept of science, it is the management of a city, community or society in which, according to a collective contract, the people made a promise to have socio-political demands (security, freedom, citizenship rights) from one or several people according to the law. Political capital is also related to the concept of power, efficiency, authority and effectiveness of the political system. Political apathy reduces political capital.

For the purpose, different studies have been conducted on the issue of political capital due to the importance of finding the issue of political capital and its growing trend in Iran since the past decades; however, studies around a common question often have inconsistent results. So; the purpose of this research is to combine the findings of qualitative and quantitative research on the factors affecting political capital in Iran in order to obtain a coherent result from their research findings. Political capital is the main field of political science and in relation to political leaders, governance, power system and political system. Political capital is a strong support for political governance and an introduction

*** Corresponding Author:****Akbar Zolfaghari, Ph.D.****E-mail:** akbarzolfaghari@pnu.ac.ir

to political legitimacy, which consists of the components of trust, participation, culture, and political cohesion. In Iran, the issue of political capital is important and vital. Politics means managing and governing people; resolving the problems; managing a city, community or society based on the collective agreement; and promising people to have socio-political demands such as security, freedom, citizenship rights based on the law. Furthermore; political capital is related to the concept of power, efficiency, authority and effectiveness of the political system. With the disruption and crisis of political capital, people gradually become disheartened by politics and abandon their political role and do not participate in elections and macro-social policy-making or suffer political indifference. The main cause of political apathy is the reduction of political capital. Political capital is one of the various factors investigated in this research. Considering the above topics and the importance of political capital in Iranian society; the main goal of this research is to study the factors affecting the political capital of Iranians by meta-syntheses method in the period 2007-2021. The theoretical model of the current research is drawn as follows, relying on theoretical foundations and empirical studies (background).

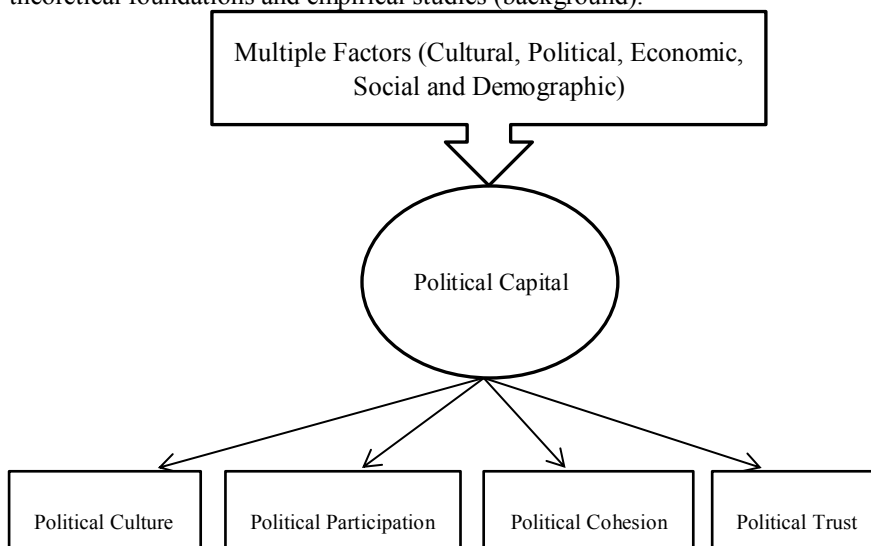

Figure 1: Theoretical Model of Political Capital

Methodology: The main method in this research is the meta-synthesis method, which is based on a systematic review of library studies for a deep understanding of the studied phenomenon. Met synthesis is a qualitative method whose data collection tool is library studies and research background checks. The present meta-synthesis is of integrative type, in which it is tried to categorize previous studies based on the variables and place them in conceptual categories. The analysis is based on data from 2007 to 2021 with the purpose of synthesis (overview of research results and their aggregation). The sample size of the study includes the number of 35 research documents, using the deliberate-non-

probability method. The ideal model of research is the model of political capital. According to this; In the course of the study and the first stage, the keywords "political capital, political trust, political participation, political culture, political cohesion" were generally searched from the database of Noor specialized magazine, Iranian publications and magazines, the scientific database of academic jihad and the research institute of information science and technology. To complete the search process, libraries and research centers were used. After reading the research documents and determining the relationship with the topic and objectives of the current research (76 total documents), 35 final documents were selected. The analyzed documents are based on the five following main categories, i.e. 1. General characteristics; 2. Research goals and questions; 3. Research methodology; 4. The investigated variables and 5. Findings and results of the research were analyzed.

In sum, the purpose of this study is to combine the factors affecting political capital with a review of previous research (quantitative and qualitative method in the form of scientific research). The research method is a combination of quantitative and qualitative studies in the period of 2007-2017 with the possibility of intentional non-probability method that the sample size is equal to 35 research documents. These documents were selected based on the validity and validity of the research, the quality of the research and the criterion of scientific research and the relationship with political capital.

Result and Discussion

The research findings are presented in two descriptive and analytical sections. Based on the descriptive-research findings, political capital as a dependent variable in 35 researches; 57.1 percent with the dimension of political trust (20 cases); 28.5 percent with the dimension of political participation (10 cases); 8.5% with the dimension of political capital (3 cases) and 5.7% with the dimension of political culture (2 cases) have been of interest to researchers.

Inferential-research findings show that five important social indicators (social satisfaction, social participation, social trust, social cohesion); cultural (media literacy, moral commitment, national media performance, political culture); economic (improving quality of life index, improving welfare-material issues); and political (social policy-making, good governance, socio-political efficiency); has been effective in increasing and decreasing the political capital of citizens in the above period.

Social Index: The most important social indicators affecting political capital are: Social satisfaction: the political capital increases by increasing in the social satisfaction of the citizens in the political system. On the contrary, the amount of political capital decreases with the reduction of social satisfaction.

Social participation: Social participation means participation of citizens in social and political affairs. The amount of political capital increases by increasing the amount of social participation as an important component of social capital in the society. The decrease in social participation also causes a decrease in political capital at the macro and micro level.

Social trust: Trust means belief, certainty, faith and hope in truthfulness, behavior and performance of the political system and citizens towards each other. High

social trust is associated with high political capital.

Social solidarity: Social cohesion refers to the stable communication and interaction of society (structure-activity) and is associated with the reduction of tension, conflict and social conflict at the level of the political system. Order, social solidarity, unity and integration of society, social stability are the consequences of social cohesion that lead to increase and improvement of the quality of political capital.

Cultural Index: Cultural indicators affecting political capital are:

Media literacy: There is a direct relationship between media literacy and political capital

Moral obligation: Moral obligation is a kind of moral belief of citizens towards each other. The political capital of society improves and becomes more stable with the moral commitment of rulers, managers and statesmen.

Performance of national media: National social media is an important reference in conveying messages and interacting with citizens in political and social issues. The favorable performance of the media is effective in producing political capital. Decreasing trust in the national media and not being satisfied also causes a gap between the society and the political system.

Political culture: Culture means principles; behavior, mood, manners, manner of speaking. Political culture means having political knowledge, or knowing the rules of politics. Political capital is strengthened by people's awareness of their duties and responsibilities, increasing people's awareness of citizenship rights, feeling responsible for the collective destiny, gaining people's awareness of the functioning of governance.

Economic index: The most important economic indicators affecting political culture are:

The quality of life improvement: People participate into political, social and cultural affairs in the political system by improving the quality of life of citizens including occupational, food, lifestyle and increasing economic satisfaction. Accordingly, the political capital also increases by increasing in the quality of life of the citizens.

Removal of material-welfare obstacles: People will be more willing to participate politically By removing economic barriers (material-welfare). Removing relative deprivation and solving failures reduces political conflict and increases political capital.

Political index: The most important political indicators affecting political culture are:

Social policy: Social policy means planning, organizing and presenting a political-social policy in line with the social welfare of citizens. The more these policies are related to people's social life, the more people will be inclined towards the political system and will support it.

Good governance: Favorable and good governance means the political development of the system in line with the realization of people's social rights in the social, political and economic fields. Justice is established in the society; all ethnic groups and citizens grow without discrimination in the political and social system, take over a job and have the dignity of citizenship. A better quality of governance leads to an increase in the political participation of people in the

society. The political system will gain political legitimacy and the political capital will come out of the state of fragility and become a solid and strengthening element of the political system.

Socio-political efficiency: Efficiency means being effective, useful, and fruitful as a result of actions, programs, and social policies regarding citizens' affairs. Increasing the efficiency of the political system will increase the efficiency of the civil system and attract the satisfaction of the citizens. It will have a long-term life and a rich and stable political capital.

Conclusion

Politics is the technique of governance, the principles of government and the strategy of managing society with different classes and groups. Politics is accompanied by power, which seeks order, security, and political, social, and economic development. Politics has been co-born with society since the beginning of human history (the birth of Adam and Eve) and has been expressed in an excellent form since the Greek era in the teachings of Socrates and Aristotle. In Iran, the works of Khwaja Nizam-ul-Molk, Qaboos-nameh of the elemental-ma'ali, reflect the politics in the religion of the Iranian society. From the middle ages to the 21st century, the world has seen a transition from absolute, autocratic and monopolistic policies to democracy and democracy (political capital). Along with the evolution of knowledge and technology, the development of political culture and social transformation; the world view of the changed politicians and competing parties and groups has been effective in developing the political personality of the rulers and reforming their political attitude. With the passage of the political history of societies, policies have also changed. The difference between today and the past is the possibility of citizens controlling the ruler and politicians in the form of governance-civil society, and in this sense, the importance of political capital has been shown as a main tool of citizens and elites. Political modernization is a state in which traditional governments, monarchies and autocracies give way to temporary, electoral and legal governments. The reason for that is the increase in people's political awareness and people's demands. In this system, people have the right to protest, to choose and not to choose. People easily get their rights from the statesmen. Governments do not have the right to misbehave with citizens; because the government's power depends on popular support.

Keywords: Social Satisfaction, Politics, Media Literacy, Quality of Life, Political Culture.

References

- Adlipour, S., Ghassemi, V., Ghasabi, R., & Taheri, N. (2015). Investigating the Effect of Using Facebook Social Network on Political Trust and Participation of the Youth. *Journal of Culture-Communication Studies*, 15(28), 191-212.(In Persian).
- Aghaei Khanebargh, A., Gharibzadeh, R., & Azadibaris, L. (2020). Modeling the role of political culture in political participation and trust with the mediation of

- social capital. *Cultural Leadership Studies*, 4(2), 68-81. (In Persian).
- Almond, G. A., & Verba, S. (2015). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Princeton University Press.
- Arsia, B., & Saei, A. (2019). The impact of social capital of state on political development from point of view Tehranian citizens. *Bi-Quarterly Political Knowledge*, 15(1), 1-28. <https://doi.org/10.30497/pk.2019.2615>(In Persian).
- Asadi, A., & Razavi, S. M. (2015). Political trust in the multimedia society (With emphasis on the role of national media in the political trust of the citizens of the Islamic Republic). *Islamic Revolution Research*, 4(14), 139-156. (In Persian).
- Asadpoor, A., & Moradi, A. (2020). The Role of Media Literacy in Political Trust (Case Study: People of Shahinshahr). *Rasaneh*, 31(3), 55-81. (In Persian).
- Asghari, H., & Assadi, E. (2013). Investigating the Effect of Accountability on Public Trust and in Political Trust (case study: Iranian Public Organizations). *Public Policy In Administration*, 4(1), 53-75. (In Persian).
- Ashtarian, K., & Amirzade, M. R. (2013). Studying the Influence of Political Expectations on People's Reliance on Officials (Case study in Tehran). *Islamic Revolution Research*, 2(4), 77-96. (In Persian).
- Bourdieu, P. (1981). La représentation politique. *Actes de la recherche en sciences sociales*, 36(1), 3-24.
- Bourdieu, P. (1990). *The logic of practice*. Stanford university press.
- Bourdieu, P., & Richardson, J. G. (1986). Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. *The forms of capital*, 241, 258.
- Casey, K. L. (2008). Defining political capital: A reconsideration of Bourdieu's interconvertibility theory. *St Louis, USA: Lab for Integrated Learning and Technology: University of Missouri*.
- Damghanian, H., & keshavarz, mohammad. (2020). Analysis of the Effect of Covid-19 Disease on Political Confidence with Respect to the Mediation Role of Social Capital and the Moderating Effect of Social Media. *State Studies*, 6(22), 177-213. <https://doi.org/10.22054/tssq.2021.53111.915>(In Persian)
- Ebadi, N., Gholipor, A., & Pirannejad, A. and. (2014). Identifying Factors Influencing Political Capital. *Management and Development Process*, 27(2). (In Persian).
- Emamjomezadeh, S., Mehrabikoshki, R., & Rahbarghazi, M. (2014). Investigating the role of structural and relational dimensions of social capital in explaining political participation (case study of Isfahan University students).

- Rahbord, 70(23), 153-178. (In Persian).
- Etemadifard, S. M. (2013). Sociological investigation Students of Universities' Social-Political Trust in Iran: relying on secondary analysis of some national surveys. *Journal of Iranian Cultural Research*, 6(3), 27-54. <https://doi.org/10.7508/ijcr.2013.23.002>(In Persian).
- Field, J. (2007). *Social Capital*. (G. Ghafari & H. Ramezani, trans.). Kavir. (In Persian).
- Grenfell, M. J. (2014). *Pierre Bourdieu: key concepts*. (M. Labibi & M. Abdollahi, trans.). Afkar Jadid. (In Persian)
- Habibpoor Gatabi, karam, & Mosavi Korshidi, S. H. reaza and. (2016). Relation between Social Capital and Political Participation (Case Study: Qom Citizens). *Social Welfare*, 16(62), 359-391. (In Persian).
- Hashemi, Z., Foladiyan, M., & Fatemi Amin, Z. (2011). A Survey of Social and Psychological Factors Affecting the Political Participation of People in Tehran. *Research Letter of Political Science*, 5(1), 199-227. (In Persian).
- Hunter, J., Schmidt, F., & Jackson, G. (1986). *Meta-Analysis: Cumulating Research Findings Across Studies* Sage Publications: Beverly Hills, 1982, 176 pp. *Educational Researcher*, 15(8), 20-21.
- Huntington, S. P., & Nelson, J. M. (2013). No easy choice. In *No Easy Choice*. Harvard University Press.
- Ivar, H., & Rad, F. (2018). The examination of social factors of the political socialization associated with the tendency toward democracy among the students of local universities of Mahabad. *Sociological studies*, 10(37), 25-41. (In Persian).
- Jafarabadi, A., Kafashi, M., & Sedighi, B. (2018). Sociological explanation of the effect of social trust on political participation (case study: Gorgan city people 2015). *Political Studies*, 39(10), 159-186. (In Persian).
- Jahanbin, F., & Emami, A. (2014). Social capital is the communication link of soft power, soft security, soft threat. *Soft Power Studies*, 4(10), 49-74. (In Persian).
- Jahangiri, J., & Aboutorabi Zarchi, F. (2013). Analysis of Factors Relevant to Political Trust of Students. *Bi-Quarterly Political Knowledge*, 8(2), 5-26. <https://doi.org/10.30497/pk.2013.1327>(In Persian).
- Karbaliasil, H. (2015). Coherence indicators in Islamic political thought. *Farhan Pajohesh*, 8(24), 5-29. (In Persian).
- Kauppi, N. (2003). Bourdieu's political sociology and the politics of European

- integration. *Theory and society*, 32(5), 775-789.
- Khajehsarvi, G., & Farhadi, A. (2018). Component of Political Trust in the Islamic Republic of Iran. *Political Sociology of Iran*, 1(1), 53-80. <https://doi.org/10.30510/psi.2018.96105>(In Persian).
- Khanbashi, M. (2012). Impact of Economic Factors on Political Trust. *Strategy*, 20(4), 276-316. (In Persian).
- Khanbashi, M., Zahedi, S., & Alvani, S. (2012). The role of environmental strategic factors in explaining political trust (with emphasis on the mediating factor of public trust in government organizations). *Public Administration Perspaective*, 3(2). (In Persian).
- Khoshfar, G., Bagheriyan, M., mirzakhani, shahrbano, & Jandaghi, F. (2019). The relationship between social capital and political participation of citizens (Case study: Gorgan). *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 8(14), 27-52. <https://doi.org/10.22084/csr.2020.12339.1228>(In Persian).
- Koshaki, A. (2017). Examining the relationship between the amount of mass media use in cities and the political trust of citizens; Case example: teachers of Sabzevar city. *Urban and Rural Management*, 47(18), 169-182. (In Persian).
- Milbrath, L. W. (1981). Political participation. In *The handbook of political behavior* (pp. 197-240). Springer.
- Molaei, M. R. (2018). The role of political trust and knowledge in prediction of students' interest to political participation. *Bi-Quarterly Political Knowledge*, 14(1), 141-163. <https://doi.org/10.30497/pk.2018.2348>(In Persian).
- Moradi, S., & Delavari, A. (2019). Measuring of Political Trust and Identified Factors Affecting on In Kurdistan Province. *Political Strategic Studies*, 8(29), 81-110. <https://doi.org/10.22054/qps.2019.22535.1647> (In Persian).
- Moradi, S., Kavakebian, M., & Falahat Pisheh, H. (2017). Meta-analysis of studies of the political trust in Iran after the Islamic revolution, 7(24), 105-133. <https://doi.org/10.22084/rjir.2017.14256.2170>(In Persian).
- Nargesian, A., Dindar, Y., & Tahmasebi Aghbelaghi, D. (2016). The Impact of Modern Political Marketing Tools on Political Participation, Public Trust and National Cohesion (Study: Citizens of Region Six in Tehran, Iran). *Organizational Culture Management*, 13(4), 995-1017. <https://doi.org/10.22059/jomc.2016.55425>(In Persian).
- Nikmaleki, M., Majidi, H., & Khani Molkuh, M. (2015). The Effects of the Satellite

- TV Networks on the Political Culture. *National Studies Journal*, 16(62), 95-112. (In Persian).
- Panahi, M. hoseyn, & Shaygan, F. (2007). Political trust, religiosity, basic trust, welfare state, contact points. *Social Sciences*, 14(37), 73-108. (In Persian).
- Parry, G., & Moyser, G. (1990). A Map of Political Participation in Britain Government & Opposition Vol. 25.
- Pirannejad, A., & Ebadi, N. (2012). Political capital and the Internet: Investigating the level of political capital and the impact of using the Internet on its dimensions. *Iranian Management Sciences*, 7(28), 1-26. (In Persian).
- Pourfard, M. (2013). Unity and political solidarity from the perspective of the Qur'an. *Siyasat Motaleyyeh*, 2(1), 29-48. (In Persian).
- Rad, F., & Fathi, A. (2015). Sociological analysis of the relationship between social capital and political development in Iran from 1384-1357. *Journal of Socio - Cultural Changes*, 11(4), 43-67. (In Persian).
- Rahbar, A., & Haydari, F. (2011). Impact of Social Capital on Promotion of Policy-making. *Research Letter of International Relations*, 4(14), 219-253. (In Persian).
- Sadati, M. (2010). *Investigating the relationship between social capital, spousal abuse and mental health among married women in Tabriz* (Master Thesis). Ministry of Science, Research and Technology - Tabriz University - Faculty of Humanities and Social Sciences. (In Persian).
- Saei, A., & Roushan, T. (2013). Fuzzy analysis of political trust of university professors. *Iranian Social studies*, 22(7), 59-86. (In Persian).
- Saraei, H., & Safiri, N. (2009). A survey on Political Trust among students: a case Study of Amirkabir. *Journal of Iranian Social Development Studies*, 1(4), 71-96. (In Persian).
- Sardarniya, K., Ghodrati, H., & Eslam, A. (2011). The Impact of Good Governance and Social Capital on Political Trust: Case Study of Mashad and Sabzevar Cities. *Research Letter of Political Science*, 5(1), 135-166. (In Persian).
- Seyedemami, K. (2017). Students' political participation: evaluation of some predictors of political participation. *Political Science Research*, 6(2), 59-78. (In Persian).
- Seyedemami, K., & Nazarimoghdam, R. (2012). The role of the culture of trust and the performance of political institutions in creating political trust: a survey of Tehran university students. *Political Science Research*, 28(7), 189-216. (In Persian).

Persian).

Shaigan, F. (2008). A Study of the Factors Influencing Political Trust. *Bi-Quarterly Political Knowledge*, 4(1), 153-179. <https://doi.org/10.30497/pk.2008.41>(In Persian).

Shayegan. (2010). Attitudes towards Social and Economic Welfare and its Relation with Political Trust among Tehran Residents. *Social Development & Welfare Planning*, 2(3), 145-178. (In Persian).

Tabari, E. (1989). *Knowing and assessing Marxism*. Amir Kabir Publishing House. (In Persian).

Tajic, M. R., & Jafari, R. (2008). Investigating the impact of social capital and political participation among Tehran university students. *Culture of Thought*, (26), 165-195. (In Persian).

Talebi, A., Heydari, S., & Fateminiya, S. (2011). Factors influencing Political Trust: A Survey among Students of Sharif University of Technology. *Research Letter of Political Science*, 3(4), 179-208. (In Persian).

Turner, B. S. (2000). Islam Civil Society on Citizenship: Reflection on the Sociology of Citizenship and Islamic Studies.

Zahedi, S., & Khanbashi, M. (2011). From public trust to political trust (research on the relationship between public trust and political trust in Iran). *Management Research in Iran*, 4(15), 73-96. (In Persian).

Zolfaghari, Akbar & Shatar Sabran, Mohammad. (1387). Leadership and Cultural Development. *Inter-Cultural Studies*, 7(3), 171-184 (In Persian).

Zolfaghari, akbar, & Jafari Aliabadi, A. (2018). Explaining the Political Trust of Iranians as Political Capital (Meta-Analysis of Existing Researches). *Political Sociology of Iran*, 1(3), 31-61. <https://doi.org/10.30510/psi.2018.105624>(In Persian).

Zolfaghari, A. (2021). Analysis of Social Factors Affecting Political Trust from the Perspective of Public Opinion in Yazd. *Political Sociology of Iran*, 4(1), 308-342. <https://doi.org/10.30510/psi.2021.263061.1400> (In Persian).

مطالعه عوامل مؤثر بر سرمایه سیاسی ایرانیان: فرا ترکیب پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۰

* اکبر ذوالفقاری^۱ ID، طاها عشایری^۲ ID، طاهره جهان‌پرور^۳ ID، مسلم سوری^۴ ID

۱. استادیار علوم سیاسی-توسعه، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
۲. استادیار جامعه‌شناسی، گروه تاریخ و جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
۳. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، دانشکده علوم اجتماعی، ارتباطات و رسانه، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۴. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران

لینک گزارش نتیجه مشابهت‌یابی: https://hamyab.sinaweb.net/Ci_result/apidetails/655EF4227E2F5190/4%

 <https://20.1001.1.1735790.1401.17.3.4.8>

چکیده

با توجه به اهمیت یافتن موضوع سرمایه سیاسی و روند رویکرد آن در ایران، از دهه‌های گذشته، پژوهش‌هایی درباره این موضوع انجام شده است؛ اما بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده در چارچوب یک پرسش مشترک، نتایج ناهم‌سویی داشته‌اند؛ بنابراین، هدف این پژوهش، ترکیب یافته‌های پژوهش‌های کیفی و کمی انجام‌شده درباره عوامل مؤثر بر سرمایه سیاسی در ایران به‌منظور کسب نتیجه‌ای منسجم از یافته‌های پژوهشی آن‌هاست. روش پژوهش حاضر از نوع فرا ترکیب مطالعات کمی و کیفی در بازه زمانی ۱۳۸۶-۱۴۰۰ به‌روش عملی غیراحتمالی است و حجم نمونه مورد بررسی، ۳۵ سند پژوهشی بوده است. این اسناد، بر پایه اعتبار و روایی پژوهش، کیفیت پژوهش، معیار علمی پژوهشی بودن، و ارتباط با سرمایه سیاسی انتخاب شده‌اند. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که ۵ شاخص مهم اجتماعی (رضایت اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی)، فرهنگی (سواد رسانه‌ای، تعهد اخلاقی، عملکرد رسانه ملی، فرهنگ سیاسی)، اقتصادی (ارتقای شاخص کیفیت زندگی، بهبود مسائل رفاهی -عادی) و سیاسی (سیاست‌گذاری اجتماعی، حکمرانی مطلوب، کارایی اجتماعی -سیاسی) در افزایش کاهش سرمایه سیاسی شهروندان در بازه زمانی یادشده مؤثر بوده‌اند. هرچه شاخص‌های یادشده در حد نرمالی قرار گیرند، به همان اندازه، سرمایه سیاسی (انسجام سیاسی، فرهنگ سیاسی، اعتماد سیاسی، و مشارکت سیاسی) در جامعه در وضعیت مطلوب و بهتری قرار خواهد گرفت و میزان مشارکت سیاسی در سیاست‌گذاری اجتماعی (انتخابات ملی -محلی) افزایش خواهد یافت. مشروعیت سیاسی نیز منوط به میزانی از سرمایه سیاسی است که در این پژوهش بررسی شده است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۱۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۵/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۱۴

نوع مقاله: پژوهشی

واژگان کلیدی:

رضایت اجتماعی، سیاستمداری، سواد رسانه‌ای، کیفیت زندگی، فرهنگ سیاسی

* نویسنده مسئول:

اکبر ذوالفقاری

پست الکترونیک: t.akbarzolfaghari@pnu.ac.ir

مقدمه

دولت، نظام سیاسی و قانون و انتخابات، از مفاهیم جدید جامعه جهانی به شمار می آیند که پس از انقلاب صنعتی، معنا و مفهوم بیشتری یافت؛ البته در یونان باستان، پشتوانه سیاسی به معنای سرمایه سیاسی، یعنی اهمیت شهروندی و حقوق سیاسی آن‌ها، مورد توجه بوده است. سرمایه سیاسی، معادل برخورداری یک نظام سیاسی از پشتوانه حمایت مردمی و اطمینان خاطر آن از همبستگی و انسجام و اعتماد سیاسی در بین شهروندان است.

سرمایه سیاسی، منابعی است که کنشگران اجتماعی از آن‌ها در راستای اهداف سیاسی (انتخاباتی و غیرانتخاباتی) بهره می گیرند تا فرایند سیاست گذاری را در راستای تحقق پیامدهای مطلوب به نفع جامعه متأثر سازند (پیران نژاد و عبادی، ۱۳۹۱: ۱). مشارکت و رقابت گروه های اجتماعی و سیاسی در زندگی سیاسی، هدف توسعه سیاسی است که خود، مستلزم تحقق اجزای توسعه سیاسی، از جمله سازمان یابی گروه ها و نیروهای اجتماعی، آزادی آن ها برای مشارکت در رقابت سیاسی، وجود سازوکارهای حل منازعه نهادمند در ساختار سیاسی، و خشونت زدایی از زندگی سیاسی و کیش زدایی از سیاست در راستای تقویت ثبات سیاسی، مشروعیت چارچوب های نهادی و قانونی برای رقابت و سازش سیاسی و نظایر آن است (راد و فتحی، ۱۳۹۳: ۲۹). یکی از مهم ترین مؤلفه های سرمایه سیاسی، اعتماد سیاسی است. اعتماد سیاسی به روابط بین مردم و حاکمیت اشاره دارد. دولت برای دوام و بقای خود و مشروعیت حکومت به مردم نیاز دارد (پناهی و شایگان، ۱۳۸۶: ۷۳؛ شایگان، ۱۳۸۹: ۱۷۳). دیوار بی اعتمادی، پایه های نظام سیاسی را سست می کند و مشروعیت و مقبولیت نظام را زیر سؤال می برد (ذوالفقاری، ۱۴۰۰). یکی از انواع ارتباط و تعامل در جوامع، ارتباط بین مردم و حاکمیت (انسجام سیاسی) است. مردم برای رفع نیازهای خود، به ویژه برای تأمین امنیت و آسایش و مشارکت در امور جامعه، به ارتباط با حاکمیت نیاز دارند که با تأکید بر نقش روابط اجتماعی، در پی بسیج شهروندان بیگانه از سیاست است تا کنش ها و اعمال سیاسی آن ها را در جامعه تسهیل کند (تاجیک و جعفری، ۱۳۸۷: ۱۶۶؛ عدلی پور، قاسمی، قصابی و طاهری، ۱۳۹۳: ۱۹۱). در ایران، مسئله سرمایه سیاسی، امری مهم و حیاتی است. سیاست به معنای مدیریت و حکومت بر مردم، اداره کردن و چاره کردن و به مفهوم علم اداره یک شهر، جامعه یا اجتماعی است که در آن، جمعی از مردم براساس یک قرارداد عهد بسته اند که از یک نفر یا عده ای، مطابق قانون، مطالباتی اجتماعی سیاسی (امنیت، آزادی، حقوق شهروندی) داشته باشند. سرمایه سیاسی نیز با

مفهوم قدرت، کارایی، اقتدار، و اثربخشی نظام سیاسی در ارتباط است. هنگامی که سرمایه سیاسی جامعه دچار اختلال، بحران، و چندپارگی شود، به مرور مردم از سیاست دلزده شده و نقش سیاسی خود را کنار گذاشته و در انتخابات و سیاست‌گذاری کلان اجتماعی مشارکت نمی‌کنند یا دچار بی‌تفاوتی سیاسی می‌شوند. دلیل اصلی بی‌تفاوتی سیاسی، کاهش سرمایه سیاسی است و سرمایه سیاسی نیز تابعی از عوامل گوناگونی است که در این پژوهش بررسی شده‌اند. براین اساس و با توجه به اهمیت سرمایه سیاسی در جامعه ایران، هدف اصلی پژوهش حاضر، مطالعه عوامل مؤثر بر سرمایه سیاسی ایرانیان در بازه زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۰ به روش فراترکیب است.

۱. چارچوب نظری پژوهش

• سرمایه: سرمایه^۱، ثروتی است مولد؛ درآمد یا منبعی که شخص می‌تواند برای ایجاد درآمد یا منابع اضافی دیگر به کار برد. در اقتصاد سیاسی مارکس، سرمایه به عنوان کار حجیم یا انباشته‌ای تعریف می‌شود که در مناسبات اجتماعی ایجاد شده و برای انباشت بیشتر سرمایه به کار گرفته شده است. به نظر کارل مارکس^۲، سرمایه، چیزی بیش از پول نیست. سرمایه مانند پول، بیانگر روابط اجتماعی مشخصی میان افراد است که به صورت روابط اشیاء با انسان‌ها پدیدار می‌شود و در نتیجه، ارتباطات اجتماعی معینی به صورت ویژگی‌های اجتماعی ظاهر می‌شود (مزاروش^۳، ۱۳۹۰: ۱۴۸). سرمایه، شیء نیست، بلکه مناسبات تولیدی متعلق به نظام معین جامعه است که در اشیاء بیان می‌شود و به این شیء خصلت اجتماعی می‌بخشد (طبری، ۱۳۶۸: ۲۶۳). پیر بوردیو^۴ نیز سرمایه را «کار انباشته» تعریف می‌کند. سرمایه، منبع عامی است که می‌تواند شکل پولی و غیرپولی و همچنین، ملموس و غیر ملموس به خود بگیرد؛ بنابراین، به نظر بوردیو، سرمایه هر منبعی است که بر عرصه خاصی اثر بگذارد و به فرد امکان دهد که سود خاصی را از طریق مشارکت در رقابت بر سر آن به دست آورد (سعادت، ۱۳۸۹: ۱۴). سرمایه، مفهومی متمایز از ثروت یا درآمد است. درآمد معمولاً با حقوق سالیانه و ثروت با محاسبه دارایی‌های فرد پس از کم کردن بدهی‌های او به دست می‌آید. هم درآمد و هم دارایی، حالتی نسبتاً ثابت دارند، یعنی می‌توان آن‌ها را محاسبه کرد؛ اما

1. Capital
2. Karl Marx
3. Meszaros
4. Pierre Bourdieu

سرمایه، حالتی پویا دارد و می‌توان آن را انباشتی از امکاناتی دانست که خود، منجر به امکانات دیگری می‌شود. اصولاً هدف اصلی از داشتن سرمایه، کسب سرمایه بیشتر است (گرنفل، ۱۳۹۹: ۳۳۶). اندیشمندان برجسته‌ای چون آدام اسمیت، استوارت میل، و کارل مارکس در آثار خود به سرمایه توجه ویژه‌ای نشان داده‌اند. واقعیت این است که رویکرد همه این افراد به سرمایه، رویکردی اقتصادی بوده و در افکار اقتصادی، مفهوم سرمایه در ابتدا به معنای انباشت مقداری پول است که به امید بازدهی سودآوری در آینده، سرمایه‌گذاری می‌شود (فیلد، ۱۳۸۶: ۱۹).

○ سرمایه سیاسی: در یک تعریف کلی، سرمایه سیاسی به مجموعه‌ای از نگرش‌ها، ارزش‌ها، و پایبندی‌هایی گفته می‌شود که می‌تواند بنیاد سیاسی جامعه را حفظ کند. به تعبیر کیسی^۱ (۲۰۰۸: ۲)، سرمایه سیاسی، موجودی است که بازیگران سیاسی آن را در اختیار دارند، می‌سازند، و خرج می‌کنند (بوردیو ۱۹۸۶: ۲۴۲). سه نوع سرمایه اولیه اقتصادی (پول و دارایی)، فرهنگی (کالاها و خدمات فرهنگی شامل مدارک آموزشی) و اجتماعی (آشنایی‌ها و شبکه‌ها)، را تصدیق و با اشاره به سرمایه سیاسی در کنار سرمایه نمادین تصریح می‌کند، سرمایه سیاسی، سرمایه نمادین در عرصه سیاست است که عوامل دخیل در این عرصه بر سر آن رقابت می‌کنند (کوپی^۲، ۲۰۰۳: ۷۷۸). وی بین دو نوع سرمایه سیاسی تفکیک قائل شده است: ۱. سرمایه سیاسی‌ای که فرد کسب می‌کند؛ ۲. سرمایه سیاسی‌ای که از طریق نمایندگی به دست می‌آید. سرمایه سیاسی فردی، نتیجه انباشت یا کنش در یک موقعیت نهادی است که با نابودی شخص در رأس قدرت، از بین می‌رود؛ درحالی‌که سرمایه سیاسی مبتنی بر نمایندگی از طریق سرمایه‌گذاری یک نهاد به دست می‌آید (بوردیو، ۱۹۸۱: ۱۸، به نقل از: بابایی، ۱۳۹۰: ۴۴۵). بوردیو (۱۹۹۰)، تأکید می‌کند که همه اشکال سرمایه، خواه علاقه‌مند یا بی‌علاقه، یکی به دیگری قابل تبدیل است.

سرمایه سیاسی، به مفهوم انسجام و پیوستگی میان نهادهای سیاسی و شهروندان (ذوالفقاری و جعفری علی‌آبادی، ۱۳۹۷)، بازنمای ساختار دموکراسی واقعی و قلب آن است (پیران‌نژاد و عبادی، ۱۳۹۱). از آنجاکه سرمایه سیاسی می‌تواند و باید با طیف گسترده‌ای از تفاسیر پیشین «سرمایه» مرتبط باشد، دربردارنده مؤلفه‌هایی مانند فضیلت مدنی، فضیلت شهروندی، و مشارکت سیاسی است (پری و میسر، ۱۹۹۰). براین اساس، مهم‌ترین مؤلفه‌های سرمایه سیاسی عبارتند از:

1. Casey
2. Kauppi

• **مشارکت سیاسی**^۱: از نگاه ارسطو، مشارکت، پایه اصلی زندگی سیاسی است و شهروند، کسی است که از حق مشارکت در امر سیاسی برخوردار است. این مفهوم برای نخستین بار از حدود ۲۰۰ سال پیش، از طریق حق رأی تنها برای مردان در جوامع باختری رواج یافت (ترنر، ۲۰۰۰؛ سیدامامی، ۱۳۸۶: ۶۸). مشارکت سیاسی، هر عمل داوطلبانه موفق یا ناموفق، سازمان یافته یا بدون سازمان، دوره‌ای یا مستمر به روش‌های مشروع یا نامشروع برای تأثیرگذاری بر انتخاب رهبران و سیاست‌ها و اداره عمومی در هر سطحی از حکومت محلی یا ملی را دربر می‌گیرد (میلبراته، ۱۹۸۱: ۴۲). مشارکت سیاسی، منبع مهم حیات سیاسی ملت و حاکمان (اشتریان و امیرزاده، ۱۳۹۲) و به معنای فعالیت‌های شهروندان آزاد است و هدف آن، تأثیرگذاری بر انتخاب کارمندان و مدیران حکومتی و نیز خط‌مشی‌هایی است که آن‌ها انتخاب می‌کنند (ایور و راد، ۱۳۹۶). این نوع مشارکت، به معنای مشارکت مردمی در ساختار نظام سیاسی به صورت آگاهانه و به گونه‌ای مستقیم و غیرمستقیم است که در سطح جهان، در قالب انتخابات، رأی‌گیری، و راهپیمایی عمومی معنا می‌یابد. به بیان روشن‌تر، مشارکت سیاسی عبارت از هر نوع اقدام داوطلبانه، موفق یا ناموفق، سازمان یافته یا بی سازمان، مقطعی یا مستمری است که برای تأثیرگذاری بر انتخاب سیاست‌های عمومی، اداره امور عمومی یا گزینش رهبران سیاسی در سطوح مختلف حکومت محلی یا ملی، روش‌های قانونی یا غیرقانونی را به کار می‌گیرد (نیازی و دیگران، ۱۳۹۸، به نقل از پای و همکاران، ۱۳۸۴: ۲۴۷). مشارکت سیاسی، از یک سو، به اطلاعات و آگاهی‌های سیاسی نیازمند است و برخورداری افراد از دانش سیاسی^۲ در سطحی که روابط و جایگاه شهروندی در یک نظام مردم‌سالار اقتضا می‌کند، می‌تواند بر شکل‌گیری انگیزه انجام کنش‌ها و واکنش‌ها در محیط سیاسی تأثیرگذار باشد و زمینه تأثیرگذاری افراد را بر خط‌مشی‌های سیاسی، با هدف ایجاد توازن در سیاست‌گذاری‌ها و رفتارهای مدیران محیط سیاسی فراهم کند (امام‌جمعه‌زاده و دیگران، ۱۳۹۳: ۱۱۸-۱۱۷). هانتینگتون و نلسون^۳، مشارکت سیاسی را کوشش‌های شهروندان غیردولتی برای تأثیرگذاری بر سیاست‌های عمومی به‌شمار می‌آورند و میلبراث^۴ آن را رفتاری می‌داند که بر نتایج حکومتی اثر گذاشته یا قصد تأثیرگذاری بر آن را دارد (مصفا، ۱۳۷۵: ۲۰). به نظر آلموند و وربا، عضویت

1. Political Participation
2. Political Knowledge
3. Huntington & Nelson
4. Milberath

داوطلبانۀ افراد در سازمان‌ها، گروه‌ها، و انجمن‌های اجتماعی، مشارکت سیاسی را افزایش می‌دهد. اگر نظام‌های سیاسی بخواهند باقی بمانند، باید مؤثر و مشروع باشند. اعمال دولت باید تا حد زیادی شهروندان را راضی نگه دارد تا بتواند موجودیت خود را در طولانی‌مدت حفظ کند. ثبات، مؤثر بودن، و مشروعیت نظام سیاسی، رابطه مستقیمی با رقابت و مشارکت سیاسی دارد (آلموند و وربا، ۲۰۱۵: ۲۱۷). هانتینگتون و نلسون، مشارکت سیاسی را یکی از مهم‌ترین شاخص‌های توسعه سیاسی و تابع دو عامل نگرش‌ها و اولویت‌های نخبگان سیاسی و وضعیت گروه‌ها و نهادهای اجتماعی می‌انجی در جامعه به‌شمار آورده و بر این نظرند که فرایند مشارکت سیاسی از طریق دو مجرا شکل می‌گیرد: الف) مجرای تحرک اجتماعی: به این معنا که کسب منزلت‌های اجتماعی بالا، در فرد احساس توانایی و نگرش‌های معطوف به اثربخشی در تصمیم‌سازی‌های نهادهای عمومی ایجاد می‌کند و این عوامل ذهنی، زمینه مشارکت سیاسی و فعالیت اجتماعی را فراهم می‌کنند. درواقع، منزلت اجتماعی بالا و احساس اثربخشی سیاسی، به مثابه متغیر میانی، مشوق مشارکت سیاسی و اجتماعی می‌شود. هانتینگتون و نلسون، تحصیلات را متغیر منزلتی‌ای می‌دانند که بر مشارکت سیاسی، تأثیرگذار است. ب) مجرای سازمانی، یعنی عضویت و مشارکت فعال در گروه‌ها و نهادها و سازمان‌های اجتماعی و سیاسی، احتمال مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی را افزایش می‌دهد (هانتینگتون و نلسون، ۲۰۱۳: ۵۳).

• **انسجام سیاسی:** انسجام سیاسی، ناظر بر میزان و الگوی رابطه متقابل بین کنشگران و گروه‌ها و خرده‌فرهنگ‌های سیاسی تمایز یافته است. وحدت از ریشه «و-ح-د» مصدر بوده و در لغت، به معنای «یگانه بودن و یکی بودن»، یگانه شدن دو یا چند چیز در پذیرش «امر واحد»، «گرد آمدن برای هدفی معین»، و «همبستگی قوم و اتحاد» است. وحدت در علم سیاست، یک مفهوم سیاسی-اجتماعی و به معنای یگانگی و همبستگی در کارکرد احزاب است و عده‌ای نیز آن را به صورت هم‌رأیی و همبستگی چند گروه و حزب تعریف کرده‌اند. در مباحث سیاسی، وحدت سیاسی و اتحاد سیاسی^۱ (انسجام سیاسی) به یک معنا به کار رفته است که همان، یگانگی درونی و همبستگی بیرونی در عرصه زیست جمعی جوامع است. در مجموع، وحدت در مفهوم ایجابی، به معنای یکپارچگی و پیوستگی و در مفهوم سلبی، به معنای عدم تفرق است (پورفرد، ۱۳۹۲: ۴۹). امیل دورکیم، انسجام و همبستگی را برای هر جامعه‌ای لازم می‌داند (رهبر و حیدری، ۱۳۹۰:

1. Political Unity

۲۲۰). انسجام، به معنای یکپارچگی ملت، عامل استحکام جامعه است و مخاطبان آن نیز توده‌های ملت، مسئولان نظام، و دستگاه‌های دولتی هستند (کربلایی اصل، ۱۳۹۴). انسجام سیاسی به پیوستگی، همبستگی، اتحاد و تعامل حسنه و پایدار بین ساختار و عاملیت اشاره دارد.

• **اعتماد سیاسی:** اعتماد، بنیان تعاملات و روابط اجتماعی در روابط بین مردم و حکومت است (جهانگیری و ابوترابی زارچی، ۱۳۹۱). اعتماد سیاسی به روابط مردم و دولت می‌پردازد که یکی از عوامل ضروری برای اداره بهتر امور کشور، رشد و توسعه بیشتر، و تأمین نیازهای مردم است (ذوالفقاری و جعفری علی آبادی، ۱۳۹۷). اعتماد سیاسی بیانگر سطح و میزان اعتمادی است که شهروندان به نهادهای تصمیم‌گیری و مدیران سیاسی حکومت دارند (ایور و راد، ۱۳۹۶). اعتماد سیاسی، امری ذهنی و برآیند نگرش شهروندان یک جامعه سیاسی به ماهیت و رفتار نظام سیاسی جامعه و پیش‌بینی آینده سیاسی نظام است (اسدی و رضوی، ۱۳۹۴). افزایش اعتماد سیاسی، موجب تعامل بیشتر و بهتر بین مردم و مشارکت سیاسی مردم می‌شود و در مقابل، کاهش آن، موجب عدم حمایت و پشتیبانی مردم از مسئولان، عدم رعایت قوانین و مقررات، عدم حمایت از برنامه‌های دولت، کاهش مشارکت سیاسی، فرار از پرداخت مالیات، سرایت بی‌اعتمادی به نهادها و سازمان‌های دولتی و در موارد خیلی حاد، موجب بحران مشروعیت می‌شود؛ به همین دلیل، اعتماد سیاسی همیشه یکی از کانون‌های تجربه مسئولان بوده و به روش‌های گوناگونی سعی در افزایش آن داشته‌اند (جهان‌بین و امامی، ۱۳۹۳). زتومکا، عوامل ساختاری مؤثر بر اعتماد یا بی‌اعتمادی سیاسی در بین شهروندان را به پنج عامل تقسیم می‌کند:

الف) همبستگی هنجاری، یا متضاد آن، هرج و مرج هنجاری (آنومی)؛

ب) پایداری نظم، یا متضاد آن، تغییر بنیادین؛

ج) شفافیت سازمان اجتماعی، یا متضاد آن، رازداری گسترده سازمان؛

د) انس و آشنایی، یا متضاد آن، بیگانه بودن با محیطی که مردم در آن دست به کنش می‌زنند (حس تعلق به جامعه)؛

ه) پاسخ‌گویی به مردم و نهادها، و متضاد آن، خودسری و عدم مسئولیت‌پذیری که با عنوان رضایت از اوضاع سیاسی از آن یاد شده است (ارسیا و ساعی، ۱۳۹۸).

براین اساس، اعتماد سیاسی به نظر دیوید استون^۱، مجموعه‌ای از نگرش‌های مثبت درباره

1. David Stone

موضوع‌های سیاسی است که هم به سمت رژیم سیاسی و هم به سمت متصدیان اقتدار در جامعه جهت می‌یابد. نوریس^۱ نیز در تعریف اعتماد سیاسی به پنج شاخص مهم، یعنی حمایت از اجتماع سیاسی مانند ملت، کشور (حمایت از کشور در زمان جنگ)؛ حمایت از قانون اساسی کشور؛ حمایت از امور اجرایی رژیم مانند دموکراسی و...؛ حمایت از نهادهای رژیم مانند حکومت، مجلس، قوه قضائیه، پلیس، بوروکراسی، احزاب سیاسی، و...؛ حمایت از کارگزاران سیاسی و رؤسای سیاسی و اجرایی، اشاره کرده است. به نظر بریتزر^۲ نیز اعتماد سیاسی در بردارنده سه بعد اعتماد به نظام سیاسی، اعتماد به نهادهای سیاسی، و اعتماد به کنشگران سیاسی است. کلاوس اوفه^۳ در توجیه نیاز به عنصر اعتماد و به‌ویژه اعتماد سیاسی در جامعه و با فرض اینکه اعتماد در هر جامعه‌ای موجود است، فعال کردن و حفظ آن را به‌جای ایجاد آن، صحیح‌تر می‌داند. وی انگیزه‌های فردی را برای پایداری و قوام اعتماد، ناقص می‌بیند و برای تکمیل آن دو راه حل پیشنهاد می‌دهد: نخست، توجه به گروه‌ها (به‌طور کلی) به‌عنوان منبع تقویت هویت‌های مشترک و احساس تعلق فرد و دوم، نهادهای جامعه که براساس توانمندی خود می‌توانند اعتماد را در سطح جامعه گسترش دهند (مرادی، کواکبیان، و فلاح‌پیشه، ۱۳۹۶).

• **فرهنگ سیاسی:** فرهنگ سیاسی محصول تاریخ نظام سیاسی است؛ که، در رفتار عمومی و تجربه‌های شخصی ریشه دارد، و مطالعه آن، فرایند تبدیل تقاضاها و خواسته‌ها به تصمیمات، استراتژی‌ها و سیاست‌ها را نشان می‌دهد. بنابراین؛ تحلیل فرهنگ سیاسی عامل ترسیم تصویری واقعی از رابطه اقتدار سیاسی و ارزش‌هاست؛ و ارزیابی دقیق میزان مشروعیت نظام سیاسی قلمداد می‌شود.

۲. پیشینه پژوهش

پژوهش‌های انجام‌شده درباره سرمایه سیاسی، به‌منظور انجام فراترکیب در پژوهش حاضر، در جدول شماره (۱) ارائه شده‌اند.

1. Norris
2. Bretzer
3. Claus Offe

جدول شماره (۱). پیشینه تجربی پژوهش

نویسندگان و تاریخ نشر	جامعه آماری	نمونه	روش نمونه‌گیری	مکان
پناهی و شایگان (۱۳۸۶)	شهروندان	۶۳۰	تصادفی	تهران
تاجیک و جعفری (۱۳۸۷)	دانشجویان	۳۸۰	تصادفی ساده	تهران
شایگان (۱۳۸۷)	شهروندان	۴۴۱	تصادفی	تهران
طالبی و همکاران (۱۳۸۷)	دانشجویان	۳۸۰	طبقه‌ای متناسب	تهران
سرای و صفیری (۱۳۸۸)	دانشجویان	۲۷۰	سهمیه‌ای	تهران
سردارنیا و همکاران (۱۳۸۸)	شهروندان	۱۱۹۷	تصادفی	مشهد و سبزوار
هاشمی و همکاران (۱۳۸۸)	شهروندان	۱۶۴۳	طبقه‌ای متناسب	تهران
شایگان (۱۳۸۹)	شهروندان	۴۴۱	تصادفی	تهران
خانپاشی (۱۳۹۰)	شهروندان	۳۸۴	تصادفی	تهران
زاهدی و خانپاشی (۱۳۹۰)	شهروندان	۴۰۵	تصادفی	تهران
جهانگیری و ابوترابی‌زارچی (۱۳۹۱)	دانشجویان	۴۳۰	تصادفی طبقه‌بندی	شیراز
خانپاشی و همکاران (۱۳۹۱)	شهروندان	۳۸۴	تصادفی	ایران
سیدامامی و منتظری (۱۳۹۱)	دانشجویان	۳۰۰	خوشه‌ای	تهران
اشتریان و امیرزاده (۱۳۹۲)	شهروندان	۳۸۴	تصادفی ساده	تهران
اصغری و اسدی (۱۳۹۲)	معلمان	۴۰۵	تصادفی	تهران
پیران‌نژاد و عبادی (۱۳۹۱)	شهروندان	۳۰۰	خوشه‌ای	تهران
ساعی و روشن (۱۳۹۲)	اساتید دانشگاه	۱۰۰	تصادفی	ایران
عبادی و همکاران (۱۳۹۳)	اساتید		گلوله‌برفی	ایران
راد و فتحی (۱۳۹۳)	تحلیل ثانویه		تصادفی	ایران
امام‌جمعه‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)	دانشجویان	۳۸۴	تصادفی	اصفهان
عدلی‌پور و همکاران (۱۳۹۳)	جوانان	۶۰۰	خوشه‌ای چندمرحله‌ای	تبریز
اسدی و رضوی (۱۳۹۴)	شهروندان		تصادفی	ایران
نیک‌ملکی و همکاران (۱۳۹۴)	شهروندان	۴۰۰	تصادفی	کرمان
نرگسیان و همکاران (۱۳۹۲)	شهروندان	۳۸۴	تصادفی	تهران
اعتمادی‌فر (۱۳۹۲)	تحلیل ثانویه	-	هدفمند	کل کشور
حبیب‌پور و موسوی خورشیدی (۱۳۹۵)	شهروندان	۳۸۳	خوشه‌ای و تصادفی	قم
کوشکی (۱۳۹۶)	معلمان	۳۹۰	تصادفی طبقه‌بندی	سبزوار
جعفرآبادی و همکاران (۱۳۹۷)	شهروندان	۴۰۰	تصادفی طبقه‌ای	گرگان
خواجسته‌سروی و فرهادی (۱۳۹۷)	پژوهش	-	تصادفی	ایران
مولایی (۱۳۹۷)	دانشجویان	۴۰۰	هدفمند	اردبیل
خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۸)	شهروندان	۴۰۷	تصادفی طبقه‌ای	گرگان
مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)	شهروندان	۴۹۰	سهمیه‌ای تصادفی	کردستان
آقایی‌خانه‌برق و همکاران (۱۳۹۹)	دانشجویان	۲۰۰	تصادفی ساده	اردبیلی
اسدپور و مرادی (۱۳۹۹)	شهروندان	۳۷۳	خوشه‌ای	شاهین‌شهر
دامغانیان و کشاورز (۱۳۹۹)	شهروندان	۳۰۰	طبقه‌بندی تصادفی	شیراز

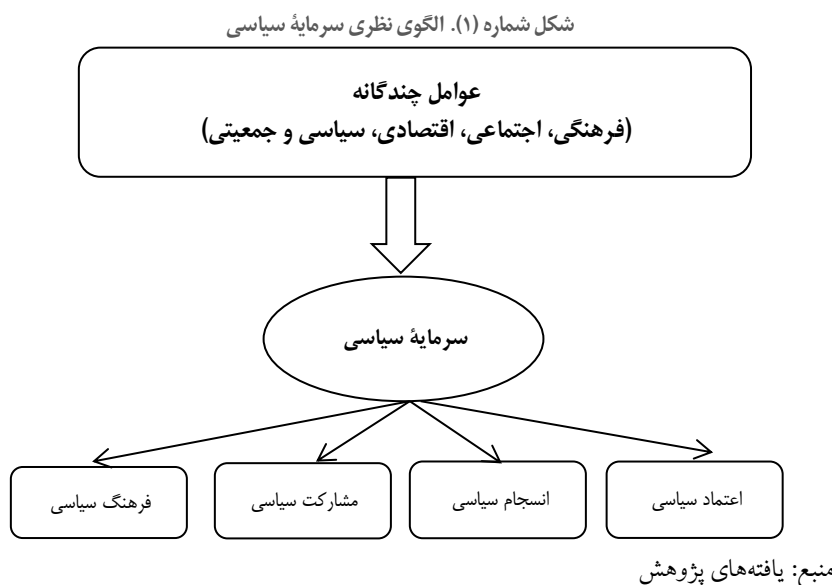
منبع: یافته‌های پژوهش

۳. نوآوری پژوهش

سرمایه سیاسی، مفهومی بسیار مهم و نوین در ادبیات پژوهشی است. در ایران، به تازگی در مبحث سرمایه سیاسی به عنوان یکی از مؤلفه‌های حکمرانی، پژوهش‌هایی انجام شده است و این مقوله، همچنان موضوعی نوپا بوده و شاخص‌های اصلی آن در پژوهش‌های تجربی به خوبی تکوین نیافته و بومی‌سازی نشده است. این پژوهش با توجه به اهمیت مسئله سرمایه سیاسی و نیاز نظام سیاسی به سیاست‌گذاری در این عرصه مهم به دلیل حساسیت خاورمیانه و نظام جهانی (از جمله منازعات قومی، کشمکش اجتماعی، تعارض قومی و تعارض دولتمت) - بر آن شد تا پژوهش‌های انجام شده در فاصله زمانی (انجام نخستین پژوهش) ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۹ (آخرین پژوهش انجام شده)، شاخص‌های سرمایه سیاسی را با استفاده از روش فراترکیب، شناسایی کرده و عوامل مؤثر بر آن را دسته‌بندی و تحلیل کند. بر این اساس، این پژوهش، از نخستین تحقیقات جامع و فراگیر درباره سرمایه سیاسی با تأکید بر چهار مؤلفه فرهنگ سیاسی، اعتماد، انسجام، و مشارکت سیاسی به شمار می‌آید.

۴. الگوی نظری پژوهش

الگوی نظری پژوهش حاضر با تکیه بر مبانی نظری و مطالعات تجربی (پیشینه)، به شکل زیر ترسیم شده است.

۵. روش پژوهش

برای انجام پژوهش حاضر از روش فراترکیب^۱ استفاده شده است که ریشه در این مفروضه دارد که دانش، امری انباشتی و تراکمی است و گسترش دانش در مورد یک موضوع می‌تواند از طریق «یکپارچه‌سازی و تلفیق^۲ شواهد پیشین» به‌دست آید (هاتر، اشمیت، و جکسون^۳، ۱۹۸۶). این روش، روشی کیفی و مبتنی بر مرور نظام‌مند پژوهش‌های اسنادی برای شناختی ژرف درباره پدیده مورد مطالعه است. فراترکیب در پژوهش حاضر، از نوع یکپارچه‌کننده است که در آن تلاش شده است مطالعات پیشین برحسب متغیرهایشان دسته‌بندی و در مقوله‌های مفهومی قرار گیرند. تحلیل مبتنی بر داده‌های سال ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۰ با هدف فراترکیب (مروری بر نتایج پژوهش‌ها و جمع‌آوری آن‌ها) است. هدف این روش، مطالعه یافته‌ها در یک بازه زمانی ثابت با کنترل درستی و نادرستی واحدهای تحلیل (اعتبار و روایی) است. حجم نمونه مورد مطالعه، ۳۵ سند بوده که به روش عمدی-غیراحتمالی انتخاب شده‌اند. الگوی آرمانی پژوهش، الگوی سرمایه‌سیاسی است و از این نظریه به‌عنوان مبنایی برای سنخ‌شناسی و تحلیل تجربی واقعیت اجتماعی (عوامل مؤثر بر سرمایه سیاسی) استفاده شده است. براین اساس، در فرایند مطالعه در مرحله نخست، کلیدواژه‌های «سرمایه سیاسی، اعتماد سیاسی، مشارکت سیاسی، فرهنگ سیاسی، و انسجام سیاسی»، به‌طورکلی از پایگاه مجله تخصصی نور، نشریه‌ها و مجله‌های ایرانی، پایگاه علمی جهاد دانشگاهی، و پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات، جست‌وجو و برای تکمیل فرایند جست‌وجو، از کتابخانه‌ها و مراکز پژوهشی استفاده شد و پس از بررسی اسناد پژوهش و تعیین ارتباط با موضوع و اهداف پژوهش حاضر (۷۶ سند کلی)، ۳۵ سند نهایی انتخاب شدند. اسناد موردتحلیل برپایه ۵ مقوله اصلی یعنی: (۱) مشخصات عمومی؛ (۲) اهداف و پرسش‌های پژوهش؛ (۳) روش‌شناسی پژوهش؛ (۴) متغیرهای موردبررسی؛ (۵) یافته‌ها و نتایج پژوهش، تحلیل شده‌اند.

۶. یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش در دو بخش توصیفی و تحلیلی ارائه شده است.

1. Meta-Synthesis
2. Integration
3. Hunter, Schmid&Jackson

۱-۶. یافته‌های توصیفی پژوهش

- براساس داده‌های موردبررسی، شهروندان (۶۰ درصد)، دانشجویان (۲۲/۸ درصد) و استادان و معلمان و داده‌های آماری با (۵/۷ درصد)، محور مطالعه پژوهشگران بوده است؛
- در میان قلمروهای پژوهش، تهران، بالاترین درصد (۳۱/۴ درصد) را به خود اختصاص داده و خراسان رضوی و قم (۵/۷ درصد) در مرتبه بعدی قرار گرفته‌اند؛
- ۵۱ درصد پژوهش‌ها به روش تصادفی ساده (۱۸ مورد)، ۲۰ درصد به روش تصادفی طبقه‌ای (۷ مورد)، ۱۴ درصد به روش خوشه‌ای (۵ مورد)، ۹ درصد به روش هدفمند (۳ مورد) و ۶ درصد به روش سهمیه‌ای (۲ مورد) انجام شده‌اند.
- سرمایه سیاسی به عنوان متغیر وابسته در ۳۵ پژوهش، ۵۷/۱ درصد در بعد اعتماد سیاسی (۲۰ مورد)، ۲۸/۵ درصد در بعد مشارکت سیاسی (۱۰ مورد)، ۸/۵ درصد در بعد سرمایه سیاسی (۳ مورد) و ۵/۷ درصد در بعد فرهنگ سیاسی (۲ مورد) موردتوجه پژوهش بوده‌اند.
- ۲۰ درصد از پژوهش‌ها در استان‌های در حال توسعه، ۳۲ درصد در استان‌های کمتر توسعه‌یافته، و ۴۸ درصد در استان‌های توسعه‌یافته اجرا شده‌اند.

۶-۲. یافته‌های تحلیلی پژوهش

جدول شماره (۲). عوامل مؤثر بر سرمایه سیاسی

شاخص	مقوله عام	مفاهیم خرد	مأخذ
اجتماعی	۱. رضایت اجتماعی	وسایل رفاهی و آزادی مردم، رضایت از زندگی، رضایت از عملکرد دولت، تلاش برای کسب رضایت مردم، خوش‌بینی به آینده، امید اجتماعی، تأمین رفاه اجتماعی شهروندان	مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، پناهی و شایگان (۱۳۸۶)، سربابی و صغیری (۱۳۸۸)، شایگان (۱۳۸۹)، اصغری و اسدی (۱۳۹۲)، آقای خان‌برق و همکاران (۱۳۹۹)، جهانگیری و ابوترابی (۱۳۹۱)، اشتریان و امیرزاده (۱۳۹۲)، اعتمادی‌فر (۱۳۹۵)
	۲. مشارکت اجتماعی	عضویت در انجمن‌های سیاسی، فرصت مشارکت نخبگان در سیاست، فرصت تعامل و مشارکت مردمی در نظام سیاسی، عضویت در گروه فرهنگی-سیاسی، عضویت و فعالیت در سازمان‌های داوطلبانه، مشارکت در انتخابات ملی-محلی، عضویت در گروه‌های سیاسی، برقراری ارتباط سیاسی، مشارکت اجتماعی غیررسمی، مشارکت واقعی شهروندان در انتخابات، شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی، عضویت در سازمان و نهاد بسیج، فعالیت حزبی، همکاری در انجمن دانشگاهی و غیردانشگاهی، فعالیت و عضویت در همایش و نشست	نیک‌ملکی و همکاران (۱۳۹۴)، مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، پناهی و شایگان (۱۳۸۶)، شایگان (۱۳۸۹)، خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۸)، عدلی‌پور و همکاران (۱۳۹۳)، عبادی و همکاران (۱۳۹۲)، امام‌جمعه‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، مولایی (۱۳۹۷)، راد و فتحی (۱۳۹۳)، اسدی‌پور و مرادی (۱۳۹۹)، آقای خان‌برق و همکاران (۱۳۹۹)، سیدامامی و منتظری (۱۳۹۱)، هاشمی و همکاران (۱۳۸۸)، تاجیک و جعفری (۱۳۸۷)، حبیب‌پور و موسوی خورشیدی (۱۳۹۵)، اعتمادی‌فر (۱۳۹۵)
	۳. اعتماد اجتماعی	اعتماد عمومی به دولت، اعتماد به سازمان‌های دولتی، اعتماد به نهادهای سیاسی، تقویت شبکه‌های خویشاوندی، اعتماد متقابل به یکدیگر، احترام متقابل اجتماعی، اعتماد اجتماعی، تقویت اعتماد عمومی، اعتماد به نهادها و کنشگران سیاسی، اعتماد به عملکرد دولت و نهادهای سیاسی، باور به میزان صداقت سیاسی، ایمان به کنشگران دولتی	نیک‌ملکی و همکاران (۱۳۹۴)، مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، پناهی و شایگان (۱۳۸۶)، شایگان (۱۳۸۹)، خان‌باشی و همکاران (۱۳۹۱)، شایگان (۱۳۸۷)، اصغری و اسدی (۱۳۹۲)، خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۸)، نرگسیان و همکاران (۱۳۹۴)، عدلی‌پور و همکاران (۱۳۹۳)، عبادی و همکاران (۱۳۹۲)، امام‌جمعه‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، راد و فتحی (۱۳۹۳)، آقای خان‌برق و همکاران (۱۳۹۹)، سیدامامی و منتظری (۱۳۹۱)، زاهدی و خان‌باشی (۱۳۹۰)، تاجیک و جعفری (۱۳۸۷)، اشتریان و امیرزاده (۱۳۹۲)، حبیب‌پور و موسوی خورشیدی (۱۳۹۵)، اعتمادی‌فر (۱۳۹۵)
	۴. انسجام اجتماعی:	ارتباط سالم سه‌جانبه بین دولت، بازار و جامعه، انسجام مدنی، برقراری ارتباط اجتماعی، پیوندهای اجتماعی، افزایش گفت‌وگوی مؤثر دوطرفه بین ملت و دولت، دموکراتیزه کردن و افزایش گفت‌وگوی عمومی، همبستگی اجتماعی، افزایش تعامل اجتماعی، کاهش موانع توسعه سرمایه اجتماعی، بهبود بسترهای تعامل مدنی، امکان گفت‌وگوی آزادانه سیاسی	مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، پناهی و شایگان (۱۳۸۶)، شایگان (۱۳۸۹)، خان‌باشی و همکاران (۱۳۹۱)، شایگان (۱۳۸۷)، خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۸)، نرگسیان و همکاران (۱۳۹۴)، عبادی و همکاران (۱۳۹۲)، امام‌جمعه‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، مولایی (۱۳۹۷)، راد و فتحی (۱۳۹۳)، آقای خان‌برق و همکاران (۱۳۹۹)، سیدامامی و منتظری (۱۳۹۱)، جعفرآبادی و همکاران (۱۳۹۷)، تاجیک و جعفری (۱۳۸۷)، سردارنیا و همکاران (۱۳۸۸)، حبیب‌پور و موسوی

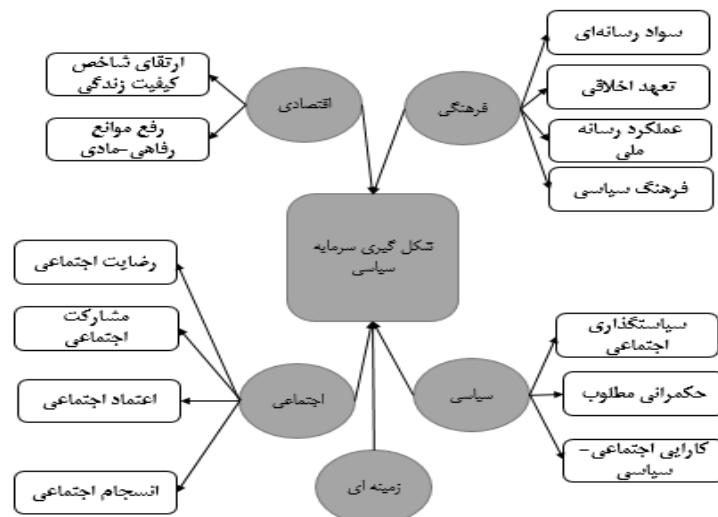
			خورشیدی (۱۳۹۵)، اعتمادی‌فر (۱۳۹۵)
	۱. سواد رسانه‌ای	سطح سواد شهروندان، آگاهی و دانش رسانه‌ای مردم، توانایی تفکر انتقادی در مورد محتوای رسانه‌ها، توانایی درک محتوای پیام‌های رسانه‌ها، توانایی تحلیل و ارزیابی پیام‌های رسانه‌ها، پیشرفت فناوری و آگاهی مردم، استفاده از فناوری نوین ارتباطی و اطلاعاتی برای مشارکت سیاسی مردم، شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان، ارتباط تنگاتنگ رسانه با نظام آموزشی، استفاده از رسانه‌های مختلف، دسترسی و استفاده از رسانه‌ها، تأثیر میزان استفاده از اینترنت بر سرمایه سیاسی، ابعاد دانش و مهارت سیاسی	نیک‌ملکی و همکاران (۱۳۹۴)، خانباشی و همکاران (۱۳۹۱)، پیران‌نژاد و عبادی (۱۳۹۲)، طالبی و همکاران (۱۳۸۷)، نرگسیان و همکاران (۱۳۹۴)، عدلی‌پور و همکاران (۱۳۹۳)، عبادی و همکاران (۱۳۹۲)، اسدپور و مرادی (۱۳۹۹)، دامغانیان و کشاورز (۱۳۹۹)، کوشکی (۱۳۹۶)، جهانگیری و ابوترابی (۱۳۹۱)، اسدی و رضوی (۱۳۹۴)
	۲. تعهد اخلاقی	تعهدات اخلاقی مسئولان، ترجیح منافع عمومی بر منافع شخصی، پرهیز از اتلاف بیت‌المال، احساس وظیفه و تعهد التزام مسئولان جامعه به امور دینی، جمع‌گرایی، مسئولیت اخلاقی	مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، طالبی و همکاران (۱۳۸۷)، عدلی‌پور و همکاران (۱۳۹۳)، جهانگیری و ابوترابی (۱۳۹۱)، سیدامامی و منتظری (۱۳۹۱)، جعفرآبادی و همکاران (۱۳۹۷)، هاشمی و همکاران (۱۳۸۸)
فرهنگی	۳. عملکرد رسانه ملی	میزان اعتماد به اخبار رادیو و تلویزیون، تلاش رسانه‌ها برای هدایت و کنترل فرهنگ سیاسی افراد جامعه، کاهش موقعیت انحصاری رسانه ملی، نحوه مواجهه رسانه ملی با رسانه رقیب، مقابله نرم با پیامدها و الگوهای تبلیغی فرهنگ سیاسی رسانه خارجی، میزان استفاده از رسانه‌های داخلی، میزان استفاده از رسانه خارجی، اعتماد به رسانه‌های ملی، نوع رسانه‌های مورد استفاده در جامعه و خانواده، اثربخشی رسانه‌ها، شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان و ارتباط تنگاتنگ با نظام‌های سیاسی	مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، خانباشی و همکاران (۱۳۹۱)، طالبی و همکاران (۱۳۸۷)، اصغری و اسدی (۱۳۹۲)، نرگسیان و همکاران (۱۳۹۴)، عبادی و همکاران (۱۳۹۲)، اسدپور و مرادی (۱۳۹۹)، کوشکی (۱۳۹۶)، اسدی و رضوی (۱۳۹۴)
	۴. فرهنگ سیاسی	تقویت ارزش‌های ملی، تقویت مردم‌سالاری، ایجاد فضای رقابت سیاسی، کاهش فضای ایدئولوژیک و سنت‌گرایی غیردموکراتیک، آزادی اجتماعی-سیاسی، گسترش فضاهای عمومی، افزایش فرهنگ سیاسی، تقویت خانواده سیاسی، تضعیف فرهنگ قبیله‌گرایی، عبور از باورهای طایفه‌ای، کمرنگ شدن سنت‌گرایی در جامعه، کاهش تقدیرگرایی، کاهش تعصب اجتماعی-سیاسی، جذب نیروهای تازه‌داری ارزش‌های عام، هنجارهای سیاسی، افزایش شبکه‌های سیاسی، بهبود سطح بینش سیاسی عمومی، جامعه مدنی توانمند، توانایی سخن گفتن با مردم، تکرر مراکز و مراجع قدرت اجتماعی، شفافیت سیاسی، باز بودن بیشتر دولت، توسعه سرمایه سیاسی، سطح امنیت سیاسی در جامعه، رقابت بین نهادهای سیاسی	نیک‌ملکی و همکاران (۱۳۹۴)، مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، پناهی و شایگان (۱۳۸۶)، شایگان (۱۳۸۹)، خانباشی و همکاران (۱۳۹۱)، سربابی و صفیری (۱۳۸۸)، شایگان (۱۳۸۷)، پیران‌نژاد و عبادی (۱۳۹۲)، اصغری و اسدی (۱۳۹۲)، خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۸)، نرگسیان و همکاران (۱۳۹۴)، عدلی‌پور و همکاران (۱۳۹۳)، عبادی و همکاران (۱۳۹۲)، امام‌جمعه‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، مولایی (۱۳۹۷)، اسدپور و مرادی (۱۳۹۹)، آقایانی خانه‌برق و همکاران (۱۳۹۹)، هاشمی و همکاران (۱۳۸۸)، اشترینان و امیرزاده (۱۳۹۲)
اقتصادی	۱. ارتقای	بهبود وضعیت رفاهی، ایجاد تعادل و تناسب بین شاخص‌های زندگی شخصی و زندگی	مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، پناهی و شایگان (۱۳۸۶)، شایگان (۱۳۸۹)، خانباشی و همکاران

شاخص کیفیت زندگی	کاری (افزایش کیفیت زندگی کاری)، میزان رضایت از اوضاع اقتصادی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی شهروندان، درآمد، وضعیت شغلی خوب، منافع و پاداش اجتماعی، امید به آینده اقتصادی جامعه، امنیت سرمایه‌گذاری، بهبود وضعیت شغلی	(۱۳۹۱)، شایگان (۱۳۸۷)
۲. بهبود مسائل رفاهی-مادی	رفع مشکلات معیشتی، افزایش توان رفاهی مردم در برابر بحران و تحریم، توزیع عادلانه ثروت و رفاه، کاهش تبعیض اقتصادی، امنیت شغلی، افزایش فرصت‌های شغلی، امنیت اقتصادی (تأمین خوراک، پوشاک و مسکن)، تأمین نیازهای مادی، ثبات اقتصادی در جامعه، حل بحران تورم اقتصادی، کنترل قیمت کالا و اقلام خوراکی	طالبی و همکاران (۱۳۸۷)، اصغری و اسدی (۱۳۹۲)، خانباشی (۱۳۹۰)، خواجه‌سروی و فرهادی (۱۳۹۷)، اعتمادی‌فر (۱۳۹۵)
سیاست‌گذاری اجتماعی ۱.	تخصص در نقش، مهارت و تجارب در مسئولیت اجتماعی، تدبیر و عقلانیت در حل نیازهای شهروندان، برنامه‌ریزی برای حل مشکلات اقتصادی، استفاده درست و بهینه از امکانات موجود، استفاده عملی و غیرشعاری از مشارکت مردمی در تصمیم‌سازی، برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر اداره امور کشور، خلاقیت و نوآوری در اداره کشور، جوان‌گرایی جامعه در مدیریت	مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، پناهی و شایگان (۱۳۸۶)، شایگان (۱۳۸۹)، خانباشی و همکاران (۱۳۹۱)، پیران‌نژاد و عبادی (۱۳۹۲)، شایگان (۱۳۸۷)، اصغری و اسدی (۱۳۹۲)، خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۸)، نرگسیان و همکاران (۱۳۹۴)، عبادی و همکاران (۱۳۹۲)، امام‌جمعه‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، مولایی (۱۳۹۷)، راد و فتحی (۱۳۹۳)، اسدیپور و مرادی (۱۳۹۹)، دامغانیان و کشاورز (۱۳۹۹)، کوشکی (۱۳۹۶)، ساعی و روشن (۱۳۹۲)، جهانگیری و ابوترابی (۱۳۹۱)، خانباشی (۱۳۹۰)، سیدامامی و منتظری (۱۳۹۱)، زاهدی و خانباشی (۱۳۹۰)، هاشمی و همکاران (۱۳۸۸)، تاجیک و جعفری (۱۳۸۷)، سردارنیا و همکاران (۱۳۸۸)، خواجه‌سروی و فرهادی (۱۳۹۷)، اسدی و رضوی (۱۳۹۴)، حبیب‌پور و موسوی خورشیدی (۱۳۹۵)، اعتمادی‌فر (۱۳۹۵)
سیاسی ۲. حکمرانی مطلوب-متعالی	عدم نفع شخصی مسئولان، نگرش مردم نسبت به تلاش دولت در ایجاد رفاه اجتماعی-اقتصادی، پاسخ‌گو و کارآمد بودن حاکمیت، صادق بودن مسئولان با مردم، دلسوز بودن دولتمردان در مورد مردم، باور به عدم سوءاستفاده مسئولان از بیت‌المال و از مقام و موقعیت، باور به پایداری مسئولان به وعده‌ها، باور به عدم فریب مردم از سوی مسئولان گروه‌ها و احزاب سیاسی، اعتقاد به راستگو بودن مسئولان سیاسی و احزاب سیاسی در مبارزه با فساد، تقویت آزادی سیاسی، مشروعیت سیاسی، حل منازعات سیاسی توسط حاکمان، حذف پارتی‌بازی در ادارات و گزینش درست مسئولان، عدم استفاده از شیوه‌های خشونت‌بار، تقویت امنیت مدنی، تقویت امنیت جانی، توسعه حوزه سیاسی، نهادهای کنترلی و نهادهای مربوط به زندگی روزمره، پخش مسئولیت اجتماعی، عملکرد درست نهادهای، برقراری رابطه نزدیک و تنگاتنگ با شهروندان و توجه به نظرات آنان، توجه به منافع همه افراد و گروه‌ها و طبقات جامعه به‌طور عادلانه و منصفانه،	

	پایبندی عملی به مبانی شفافیت اداری به‌ویژه در زمینه انجام امور جاری مردم، کمک به افشار ضعیف و آسیب‌پذیر جامعه		
نیک‌ملکی و همکاران (۱۳۹۴)، مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، پناهی و شایگان (۱۳۸۶)، شایگان (۱۳۸۹)، خانباشی و همکاران (۱۳۹۱)، سرایی و صفیری (۱۳۸۸)، شایگان (۱۳۸۷)، پیران‌نژاد و عبادی (۱۳۹۲)، طالبی و همکاران (۱۳۸۷)، اصغری و اسدی (۱۳۹۲)، خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۸)، نرگسیان و همکاران (۱۳۹۴)، عدلی‌پور و همکاران (۱۳۹۳)، عبادی و همکاران (۱۳۹۲)، امام‌جمعه‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، مولایی (۱۳۹۷)، راد و فتحی (۱۳۹۳)، اسدپور و مرادی (۱۳۹۹)، آقایانی خانه‌برق و همکاران (۱۳۹۹)، دامغانیان و کشاورز (۱۳۹۹)، کوشکی (۱۳۹۶)، ساعی و روشن (۱۳۹۲)، جهانگیری و ابوترابی (۱۳۹۱)، خانباشی (۱۳۹۰)، سیدامامی و منتظری (۱۳۹۱)، زاهدی و خانباشی (۱۳۹۰)، جعفرآبادی و همکاران (۱۳۹۷)، هاشمی و همکاران (۱۳۸۸)، تاجیک و جعفری (۱۳۸۷)، سردارنیا و همکاران (۱۳۸۸)، خواجه‌سروی و فرهادی (۱۳۹۷)، اسدی و رضوی (۱۳۹۴)، اشترینان و امیرزاده (۱۳۹۲)، حبیب‌پور و موسوی خورشیدی (۱۳۹۵)، اعتمادی‌فر (۱۳۹۵)	احساس کارآمدی و اثربخشی سیاسی، کاهش احساس بی‌قدرتی سیاسی، کاهش بیگانگی سیاسی، افزایش آگاهی سیاسی، مشروعیت نظام سیاسی، مشکل‌گشایی شهروندان، عدالت محوری و سازگاری (اطمینان)، القای اطمینان‌خاطر به مردم و جلب اعتماد آنان به برنامه‌ها و اقدامات دولت از طریق شفاف‌سازی، توجیه و اقتناع افکار عمومی به‌وسیله استدلال منطقی، توجه به ارزش‌ها، خواسته‌ها و باورهای مردم و اعتماد متقابل دولت به ظرفیت‌های آنان، خلایق و نوآوری	۳. کارایی اجتماعی-سیاسی	
مرادی و دلاوری (۱۳۹۸)، پناهی و شایگان (۱۳۸۶)، شایگان (۱۳۸۹)، سرایی و صفیری (۱۳۸۸)، شایگان (۱۳۸۷)، آقایانی خانه‌برق و همکاران (۱۳۹۹)، سردارنیا و همکاران (۱۳۸۸)، هاشمی و همکاران (۱۳۸۸)، جهانگیری و ابوترابی (۱۳۹۱)، خانباشی و همکاران (۱۳۹۱)، اشترینان و امیرزاده (۱۳۹۲)، نرگسیان و همکاران (۱۳۹۴)، جعفرآبادی و همکاران (۱۳۹۷)	جغرافیای سکونت، محل تولد، ساختار جغرافیایی، ساختار قومی، محل زندگی، زبان مادری، جنسیت، سن، وضعیت تأهل، قومیت، سطح تحصیلات، نوع مشاغل، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، تعداد اعضای خانواده، هویت شغلی افراد	زمینه‌ای-جمعیتی	جمعیتی

سرانجام، در گام نهایی فراترکیب (مرحله هفتم) مؤلفه‌های پنج‌گانه مؤثر بر سرمایه سیاسی در بازه زمانی ۱۳۸۶-۱۳۹۹ به دست آمد که در شکل شماره (۲) ارائه شده است.

شکل شماره (۲). عوامل مؤثر بر سرمایه سیاسی

منبع: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری

سیاست، فن حکمرانی، اصول حکومت‌داری، و راهبرد اداره جامعه با طبقه‌ها و گروه‌های مختلف است. سیاست، همراه قدرت و در پی نظم، امنیت، و توسعه سیاسی-اجتماعی و اقتصادی است که از آغاز تاریخ بشری (تولد آدم و حوا) با جامعه هم‌زاد بوده و به‌طور رسمی از دوران یونان در آموزه‌های سقراط و ارسطو به‌گونه‌ای عالی بیان شده است. در ایران نیز آثار خواجه نظام‌الملک و قابوس‌نامه عنصرالمعالی، بازتاب‌دهنده سیاست در آیین جامعه ایرانی است. جهان از قرون وسطا تا قرن ۲۱، شاهد عبور از سیاست‌های مطلقه، استبدادی، و تک‌نوازی به مکتب‌گونه و نزدیک به آیین دموکراسی و مردم‌سالاری (سرمایه سیاسی) بوده است. به‌مرور با دگرگونی دانش و فناوری، توسعه فرهنگ سیاسی و تحول اجتماعی، جهان‌بینی سیاستمداران تغییر کرده و احزاب و گروه‌های رقیب، در تکوین شخصیت سیاسی حاکمان و اصلاح نگرش سیاسی آن‌ها مؤثر بوده‌اند. با گذر تاریخ سیاسی جوامع، سیاست‌ها نیز تغییر کرده‌اند. البته تفاوت امروز با گذشته، امکان کنترل حاکم و سیاستمداران از سوی شهروندان در

قالب حکمرانی-جامعه مدنی است و در این معنا، اهمیت سرمایه سیاسی به عنوان ابزاری برای شهروندان و نخبگان نمایان شده است. نوسازی سیاسی، حالتی است که در آن با افزایش آگاهی سیاسی و مطالبه‌گری مردم، دولت‌های سنتی، پادشاهی، و استبدادی جای خود را به دولت‌های موقت، انتخاباتی، و قانونی می‌دهند. در چنین شرایطی، مردم حق اعتراض، انتخاب یا عدم انتخاب دارند، به راحتی حقوق خود را از دولتمردان می‌گیرند، و دولت‌ها حق ندارند با شهروندان، برخورد نامناسبی داشته باشند؛ زیرا، قدرت دولت، وابسته به حمایت مردم است. پژوهش حاضر، با توجه ضرورت سرمایه سیاسی در جمهوری اسلامی ایران بر آن شد تا با مراجعه به نتایج پژوهش‌های انجام‌شده، سرمایه سیاسی را واکاوی، و علت جامع و کلان مؤثر بر آن را به روش فراترکیب از ۳۵ سند تحقیقی، در قالب ۴ مؤلفه اصلی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، و سیاسی، شناسایی و تحلیل کند. براین اساس، مهم‌ترین نتایج این پژوهش به شرح زیر است:

• **شاخص اجتماعی:** برخی از مهم‌ترین شاخص‌های اجتماعی مؤثر بر میزان سرمایه سیاسی عبارتند از:

○ رضایت اجتماعی: هرچه سطح رضایت اجتماعی شهروندان از نظام افزایش یابد، سرمایه سیاسی نیز افزایش می‌یابد و برعکس با کاهش رضایت اجتماعی، از میزان و شدت سرمایه سیاسی نیز کاسته می‌شود؛

○ مشارکت اجتماعی: مشارکت اجتماعی، به معنای سهمی شدن شهروندان در امور اجتماعی و سیاسی است. با افزایش میزان مشارکت اجتماعی، به عنوان مؤلفه مهم سرمایه اجتماعی، میزان سرمایه سیاسی در جامعه نیز افزایش می‌یابد. کاهش مشارکت اجتماعی، با کاهش و روند نزولی سرمایه سیاسی در سطح کلان و خرد همراه است؛

○ اعتماد اجتماعی: اعتماد به معنای باور، یقین، ایمان، و امید به راست‌گویی، رفتار و عملکرد نظام سیاسی و شهروندان نسبت به یکدیگر است. هرچه میزان اعتماد اجتماعی عمیق‌تر و تعمیق‌یافته‌تر باشد، به همان میزان سرمایه سیاسی در جامعه وضعیت بهتری را تجربه خواهد کرد؛

○ انسجام اجتماعی: انسجام اجتماعی، به ارتباط و تعامل پایدار جامعه (ساختار-کارگزار) اشاره دارد و با کاهش تنش، کشمکش، و تضاد اجتماعی در سطح نظام سیاسی همراه است. نظم، همبستگی اجتماعی، وحدت و یکپارچگی جامعه، و ثبات

اجتماعی از پیامدهای انسجام اجتماعی است که منجر به افزایش و بهبود کیفیت سرمایه سیاسی می‌شود.

● شاخص فرهنگی: شاخص‌های فرهنگی مؤثر بر سرمایه سیاسی عبارت‌اند از:

○ سواد رسانه‌ای: بین سواد رسانه‌ای و سرمایه سیاسی، رابطه مستقیمی وجود دارد. هرچه سطح سواد رسانه‌ای شهروندان افزایش یابد، به همان میزان سرمایه سیاسی، روند افزایشی را تجربه می‌کند. سواد رسانه‌ای، موجب افزایش آگاهی سیاسی شهروندان از اوضاع سیاسی شده و آن‌ها را به کنشگران سیاسی فعال و هوشمندی تبدیل می‌کند؛

○ تعهد اخلاقی: تعهد اخلاقی، نوعی باور اخلاقی شهروندان به یکدیگر و به معنای داشتن حس هم‌نوع‌دوستی، وجدان کاری و مسئولیت مدنی، و پایبندی به هنجارها و ارزش‌های فرهنگی است. جامعه‌ای که از تعهد اخلاقی در سطح حاکمان، مدیران، و دولتمردان برخوردار باشد، سرمایه سیاسی باکیفیت و پایداری را به همراه دارد؛

○ عملکرد رسانه ملی: رسانه اجتماعی ملی، یکی از مراجع مهم انتقال پیام و تعامل با شهروندان در مسائل سیاسی و اجتماعی است. هرچه این رسانه عملکرد مناسب‌تری در تحلیل، ارزیابی، و ارائه واقع‌بینانه واقعیت اجتماعی داشته باشد و بتواند در کنار آن، اوقات فراغت شهروندان را پر کند، در تولید سرمایه سیاسی نقش مؤثرتری خواهد داشت. کاهش اعتماد به رسانه ملی و رضایت نداشتن از آن، سبب شکاف بین جامعه و نظام سیاسی نیز می‌شود. در این حالت، نظام سیاسی با بحران سرمایه سیاسی و مشروعیت سیاسی روبه‌رو خواهد شد؛

○ فرهنگ سیاسی: فرهنگ، یعنی مجموعه از باورها و رفتارهای گروه‌های انسانی، و فرهنگ سیاسی به معنای مجموعه‌ای از باورها و رفتارهای سیاسی گروه‌های انسانی تعریف شده است (ذوالفقاری و شاتارصابران، ۱۳۸۷، ص ۱۷۵)؛ به گونه‌ای که آگاهانه اقدام به ارزیابی سیاست، انتخابات، و حکومت کرده و براساس آن اقدام کنند. فرهنگ سیاسی، به معنای میزان و نوع علاقه، باور، و گرایش مردم به نظام سیاسی است. مردم تاچه‌حد از کنش سیاسی سردمی‌آورند؟ انتخابات، نوع دولت، و رفتارهای سیاسی حکمرانی به چه میزان برایشان مهم است؟ چه علایق سیاسی‌ای دارند؟ نوع تصمیم‌های دولت تاچه‌حد برایشان مهم است؟ آیا در برابر دولت برای خود حق و حقوقی قائل هستند؟ اگر مردم یک جامعه، خود را مطالبه‌گر، مهم، دارای شخصیت سیاسی، و شهروندی در برابر دولت بدانند و جرئت و

اعتماد به نفس لازم را برای مطالبه‌گری سیاسی و ابراز همدلی سیاسی داشته باشند، از فرهنگ سیاسی قابل قبولی برخوردارند. هرچه فرهنگ سیاسی جامعه (آگاهی مردم از وظیفه و مسئولیتشان، افزایش آگاهی مردم از حقوق شهروندی یا حقوقی که دولت باید آن‌ها را رعایت کند، ایجاد احساس مسئولیت درباره سرنوشت جمعی جامعه، کسب اطلاعات از عملکرد حکمرانی و امکان انتقاد از آن)، تقویت شود، جامعه از سرمایه سیاسی حقیقی تری برخوردار خواهد بود.

• **شاخص اقتصادی:** مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی مؤثر بر فرهنگ سیاسی عبارتند از:

○ ارتقای شاخص کیفیت زندگی: با بهبود کیفیت زندگی شهروندان (شغلی، غذایی، سبک زندگی و افزایش رضایت اقتصادی)، تمایل آن‌ها به همگرایی با نظام سیاسی و حس انسجام با آن افزایش یافته و در انتخابات، مشارکت فعال‌تری خواهند داشت. براین اساس، با افزایش کیفیت زندگی شهروندان، سرمایه سیاسی نیز افزایش می‌یابد؛

○ رفع موانع مادی-رفاهی: اگر موانع اقتصادی (مادی-رفاهی) شهروندان برطرف شود و امید و ثبات ذهنی در جامعه افزایش یابد، مردم در نتیجه اطمینان، امید، و حس آینده‌نگری مثبت در مورد تحولات مادی-رفاهی، رغبت بیشتری به مشارکت سیاسی خواهند داشت. رفع محرومیت نسبی اجتماعی و اقتصادی و حل ناکامی‌ها، سبب کاهش تضاد سیاسی و افزایش سرمایه سیاسی بین ساختار-کارگزار خواهد شد؛

• **شاخص سیاسی:** مهم‌ترین شاخص‌های سیاسی مؤثر بر فرهنگ سیاسی عبارتند از:

○ سیاست‌گذاری اجتماعی: سیاست‌گذاری اجتماعی، به معنای برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، و ارائه خط‌مشی سیاسی-اجتماعی در راستای رفاه اجتماعی شهروندان است. اگر این سیاست‌ها با زندگی اجتماعی مردم مرتبط باشد و بتواند اثرات عینی و ملموس‌تری بر آن‌ها داشته باشد و ثبات ذهنی را ایجاد کند و مردم از پیامد و آثار سیاست‌گذاری‌ها در جامعه بهره‌مند شوند، به همان اندازه، مردم گرایش بیشتری به نظام سیاسی خواهند داشت و از آن حمایت خواهند کرد. در صورت عدم ارتباط این سیاست با اهداف و پنداشت جامعه، فاصله اجتماعی افزایش یافته و نظام سیاسی، پشتوانه مهمی به نام سرمایه سیاسی را از دست می‌دهد؛

○ حکمرانی مطلوب: حکمرانی مطلوب و خوب، به معنای توسعه سیاسی نظام در راستای احقاق حقوق مردم در زمینه‌های اجتماعی، سیاسی، و اقتصادی است. اگر عدالت در جامعه برقرار شود، همه اقوام و شهروندان بدون تبعیض در نظام سیاسی و اجتماعی رشد کرده

و شغلی را تصاحب کنند و دارای منزلت شهروندی باشند، جامعه به دور از نزاع قومی بوده و مردم و اقوام به گونه‌ای مسالمت‌آمیز زندگی می‌کنند؛ یعنی اگر مردم از کیفیت مدیریت، رفتار، نگرش، کارایی، و دغدغه‌مندی نظام سیاسی نسبت به خود رضایت داشته و احساس مهم بودن کنند و منزلت سیاسی خود را در اهداف حکمرانی تبلور یافته ببینند، مشارکت سیاسی بیشتری خواهند داشت. در این شرایط، نظام سیاسی نیز مشروعیت سیاسی کسب کرده و سرمایه سیاسی از حالت شکنندگی خارج شده و به یک عنصر مقوم و استحکام‌بخش نظام سیاسی تبدیل خواهد شد.

۵ کارایی اجتماعی-سیاسی: کارایی، به معنای مؤثر بودن، مفید و ثمربخش بودن، نتیجه اقدامات، برنامه‌ها، و سیاست‌های اجتماعی در امور شهروندان است. هرچه نظام سیاسی کارایی خود را در پیشبرد نظام مدنی افزایش دهد و رضایت خاطر شهروندان را بیشتر جلب کند، به همان میزان، عمر طولانی‌تری خواهد داشت و دارای سرمایه سیاسی غنی‌تر و پایداری بیشتری خواهد بود.*

منابع

- ارسیا، بابک؛ ساعی، احمد (۱۳۹۸). تأثیر سرمایه اجتماعی دولت بر توسعه سیاسی از دیدگاه شهروندان تهرانی. دانش سیاسی، ۲۹(۱۵)، ۲۸-۱.
- اسدپور، آسیه؛ مرادی، علیرضا (۱۳۹۹). نقش سواد رسانه‌ای در اعتماد سیاسی (مورد مطالعه: مردم شهر شاهین‌شهر). رسانه، ۲۰(۳۱)، ۵۵-۸۱.
- اسدی، عباس؛ رضوی، سیدمهدی (۱۳۹۴). اعتماد سیاسی در جامعه چندرسانه‌ای (با تأکید بر نقش رسانه ملی در اعتماد سیاسی شهروندان جمهوری اسلامی). پژوهش‌های انقلاب اسلامی، ۱۴(۴)، ۱۵۶-۱۳۹.
- اشتریان، کیومرث؛ امیرزاده، محمدرضا (۱۳۹۲). بررسی تأثیرات انتظارات سیاسی بر اعتماد مردم نسبت به مسئولان (بررسی موردی شهر تهران). پژوهش‌های انقلاب اسلامی، ۴(۲)، ۹۶-۷۷.
- اصغری، حرمت؛ اسدی، اسماعیل (۱۳۹۲). تأثیر پاسخ‌گویی بر اعتماد عمومی و اعتماد سیاسی (مورد مطالعه: سازمان‌های دولتی ایران). خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت (رسالت مدیریت دولتی)، ۴(۹-۱۰)، ۵۳-۷۵. بازیابی از SID.
- اعتمادی‌فرد، سیدمهدی (۱۳۹۲). بررسی جامعه‌شناسانه اعتماد سیاسی-اجتماعی دانشجویان در ایران (با تکیه بر تحلیل ثانویه چند پیمایش ملی). فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۶(۳)، ۵۴-۲۷.
- آقایی‌خانه‌برق، علی؛ غریب‌زاده، رامین؛ آزادی‌بریس، لیلی (۱۳۹۹). مدل‌یابی نقش فرهنگ سیاسی در مشارکت و اعتماد سیاسی با میانجیگری سرمایه اجتماعی. مطالعات رهبری فرهنگی، ۴(۲)، ۸۱-۶۸.
- امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد؛ مهرابی‌کوشکی، راضیه؛ رهبرقاضی، محمودرضا (۱۳۹۳). بررسی نقش ابعاد ساختاری و ارتباطی سرمایه اجتماعی در تبیین مشارکت سیاسی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه اصفهان). راهبرد، ۷۰(۲۳)، ۱۷۸-۱۵۳.
- ایور، هزار؛ راد، فیروز (۱۳۹۶). بررسی عوامل اجتماعی جامعه‌پذیری سیاسی مرتبط با میزان گرایش به دموکراسی در بین دانشجویان بومی دانشگاه‌های شهر مهاباد. مطالعات جامعه‌شناسی، ۳۷(۱۰)، ۴۱-۲۵.
- پناهی، محمدحسین؛ شایگان، فریبا (۱۳۸۶). اثر میزان دین‌داری بر اعتماد سیاسی. فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۴(۳۷)، ۱۰۸-۷۳.
- پورفرد، مسعود (۱۳۹۲). وحدت و همبستگی سیاسی از منظر قرآن. سیاست متعالیه، ۲(۱)، ۴۸-۲۹.
- پیران‌نژاد، علی؛ عبادی، نغمه (۱۳۹۱). سرمایه سیاسی و اینترنت: بررسی سطح سرمایه سیاسی و تأثیر استفاده از اینترنت بر ابعاد آن. علوم مدیریت ایران، ۲۸(۷)، ۲۶-۱.
- تاجیک، محمدرضا؛ جعفری، روح‌الله (۱۳۸۷). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران. فرهنگ اندیشه، ۲۶(۲۶).
- جعفرآبادی، ابوطالب؛ کفاشی، مجید؛ صدیقی، بهرنگ (۱۳۹۷). تبیین جامعه‌شناختی تأثیر اعتماد اجتماعی بر مشارکت سیاسی (مورد مطالعه: مردم شهر گرگان). مطالعات سیاسی، ۳۹(۱۰)، ۱۸۶-۱۵۹.

- جهان‌بین، فرزاد؛ امامی، اعظم (۱۳۹۳). سرمایه اجتماعی، حلقه ارتباطی قدرت نرم، امنیت نرم، تهدید نرم. مطالعات قدرت نرم، ۱۰(۴)، ۷۴-۴۹.
- جهانگیری، جهانگیر؛ ابوترابی‌زارچی، فاطمه (۱۳۹۱). تحلیل عوامل مرتبط با اعتماد سیاسی دانشجویان (پیمایش در میان دانشجویان دانشگاه شیراز). دانش سیاسی، ۱۶(۸)، ۲۶-۵.
- حبیب‌پور، کرم؛ موسوی خورشیدی، سیدحمیدرضا (۱۳۹۵). رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی (مطالعه موردی: شهروندان قم). فصلنامه رفاه اجتماعی، ۱۶(۶۲)، ۳۹۱-۳۵۹.
- خانباشی، محمد (۱۳۹۰). تأثیر عوامل اقتصادی بر سطح اعتماد سیاسی. راهبرد، ۲۰(۴)، ۳۱۶-۲۷۶.
- خانباشی، محمد؛ زاهدی، شمس‌السادات؛ الوانی، سیدمهدی (۱۳۹۱). نقش عوامل راهبردی محیطی در تبیین اعتماد سیاسی (با تأکید بر عامل میانجی اعتماد عمومی به سازمان‌های دولتی). چشم‌انداز مدیریت دولتی، ۱۰(۰)، ۷۷-۱۱۲.
- خواجeh‌سروی، غلامرضا؛ فرهادی، عباس (۱۳۹۷). مؤلفه‌های اعتماد سیاسی در جمهوری اسلامی ایران. جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۱۱(۱)، ۸۰-۵۳.
- خوش‌فر، غلامرضا؛ باقریان‌جلودار، مصطفی؛ میرزاخانی، شهربانو؛ جندقی‌میرمحله، فاطمه (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی با مشارکت سیاسی شهروندان (مورد مطالعه: شهر گرگان). پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۴(۸)، ۵۲-۲۷.
- دامغانیان، حسین؛ کشاورز، محمد (۱۳۹۹). واکاوی تأثیر بیماری کووید-۱۹ بر اعتماد سیاسی با توجه به نقش میانجی سرمایه اجتماعی و نقش تعدیل‌گر رسانه‌های اجتماعی. دولت‌پژوهی، ۲۲(۶)، ۱۷۷-۲۱۳.
- ذوالفقاری، اکبر (۱۴۰۰). تحلیل عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتماد سیاسی از منظر افکار عمومی مردم یزد. فصلنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۴(۱)، ۳۴۲-۳۰۸.
- ذوالفقاری، اکبر؛ جعفری‌علی‌آبادی، عاطفه (۱۳۹۷). تبیین اعتماد سیاسی ایرانیان به مثابه سرمایه سیاسی؛ فواید تحلیل پژوهش‌های موجود. جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۳(۱)، ۶۱-۳۱.
- ذوالفقاری، اکبر؛ شاتارصابران، محمد (۱۳۸۷). رهبری و توسعه فرهنگی. مطالعات میان‌فرهنگی، ۷(۳)، ۱۷۱-۱۸۴.
- راد، فیروز؛ فتحی، علی (۱۳۹۳). تحلیل جامعه‌شناختی رابطه سرمایه اجتماعی با توسعه سیاسی در ایران از سال ۱۳۸۴-۱۳۵۷. تغییرات اجتماعی-فرهنگی، ۴۳(۱۱)، ۶۷-۴۳.
- رهبر، عباسعلی؛ حیدری، فاطمه (۱۳۹۰). تأثیر سرمایه اجتماعی بر ارتقای سیاست‌گذاری. پژوهشنامه روابط بین‌الملل، سال چهارم، ۲۵۳-۲۱۹.
- زاهدی، شمس‌السادات؛ خانباشی، محمد (۱۳۹۰). از اعتماد عمومی تا اعتماد سیاسی (پژوهشی پیرامون رابطه اعتماد عمومی و اعتماد سیاسی در ایران). پژوهش‌های مدیریت در ایران، ۴(۱۵)، ۹۶-۷۳.
- ساعی، علی؛ روشن، تینا (۱۳۹۲). تحلیل فازی اعتماد سیاسی استادان دانشگاه. مطالعات اجتماعی ایران، ۲۲(۷)، ۸۶-۵۹.
- سرای، حسن؛ صفیری، نسرين (۱۳۸۸). بررسی اعتماد سیاسی دانشجویان: مطالعه دانشجویان دانشگاه امیرکبیر. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۴(۰)، ۹۶-۷۱.

- سردارنیا، خلیل‌اله؛ قدرتی، حسین؛ اسلام، علیرضا (۱۳۸۸). تأثیر حکمرانی خوب و سرمایه اجتماعی بر اعتماد سیاسی: مطالعه موردی شهرهای مشهد و سبزوار. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۷(۵)، ۱۶۶-۱۳۵.
- سعادت، موسی (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی، همسرآزاری و سلامت روانی در بین زنان متأهل شهر تبریز (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشکده وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. دانشگاه تبریز. دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.
- سیدامامی، کاووس؛ منتظری مقدم، رضا (۱۳۹۱). نقش فرهنگ اعتماد و عملکرد نهادهای سیاسی در ایجاد اعتماد سیاسی: بررسی پیمایشی دانشجویان دانشگاه‌های تهران. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۲۸(۷)، ۲۱۶-۱۸۹.
- سیدامامی، کاووس (۱۳۸۶). مشارکت سیاسی دانشجویان: ارزیابی برخی از پیش‌بینی‌کننده‌های مشارکت سیاسی. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۶(۲)، ۷۸-۵۹.
- شایگان، فریا (۱۳۸۷). بررسی عوامل تأثیرگذار بر اعتماد سیاسی. دانش سیاسی، ۷(۴)، ۱۸۰-۱۵۳.
- شایگان، فریا (۱۳۸۹). نگرش نسبت به رفاه اجتماعی-اقتصادی و رابطه آن با اعتماد سیاسی در شهر تهران. برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۳(۱)، ۱۷۸-۱۴۵.
- طالبی، ابوتراب؛ حیدری، سیامک؛ فاطمی‌نیا، سیامک (۱۳۸۷). عوامل مؤثر بر اعتماد سیاسی: پیمایشی میان دانشجویان دانشگاه صنعتی شریف. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۲(۳)، ۲۰۸-۱۷۹.
- طبری، احسان (۱۳۶۸). شناخت و سنجش مارکسیسم. تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.
- عبادی، نغمه؛ قلی‌پور، آرین؛ پیران‌نژاد، علی (۱۳۹۳). شناسایی عوامل اثرگذار بر سرمایه سیاسی. فرایند مدیریت و توسعه، ۸۸(۲۸)، ۵۲-۲۹.
- عدلی‌پور، محمد؛ قاسمی، وحید؛ قصابی، رضوان؛ طاهری، نقی (۱۳۹۳). تأثیر استفاده از شبکه اجتماعی فیس‌بوک بر اعتماد و مشارکت سیاسی جوانان. مطالعات فرهنگ-ارتباطات، ۶۰(۱۵)، ۲۱۲-۱۹۱.
- فیلد، جان (۱۳۸۶). سرمایه اجتماعی. ترجمه غلامرضا غفاری و حسین رمضانی. تهران: کویر.
- کریم‌پور اصل، حسین (۱۳۹۴). شاخص‌های انسجام در تفکر سیاسی اسلام. فرهنگ پژوهش، ۲۴(۸)، ۳۰-۵.
- کوشکی، امین (۱۳۹۶). بررسی رابطه میان میزان استفاده از رسانه‌های جمعی در شهرها و اعتماد سیاسی شهروندی: نمونه موردی معلمان شهرستان سبزوار. مدیریت شهری و روستایی، ۴۷(۱۸)، ۱۸۲-۱۶۹.
- گرنفل، مایکل (۱۳۹۹). مفاهیم کلیدی پیربوردیو. ترجمه محمد عبداللهی و محمد مهدی لیبی. تهران: افکار جدید.
- مرادی، سالار؛ دلاوری، ابوالفضل (۱۳۹۸). سنجش اعتماد سیاسی و شناسایی عوامل مؤثر بر آن در استان کردستان. پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۲۹(۸)، ۸۱-۱۱۰.
- مرادی، سالار؛ کواکبیان، مصطفی؛ فلاحت‌پیشه، حشمت‌الله (۱۳۹۶). فواتحلیل مطالعات اعتماد سیاسی در ایران پس از انقلاب اسلامی. پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ۲۴(۷)، ۱۳۳-۱۰۵.
- مولایی، محمدرضا (۱۳۹۷). نقش دانش و اعتماد سیاسی در پیش‌بینی علاقه‌مندی دانشجویان به مشارکت سیاسی. دانش سیاسی، ۲۷(۱۴)، ۱۶۲-۱۴۱.

نرگسیان، عباس؛ دیندار، یاشار؛ طهماسبی آقبلاغی، داریوش (۱۳۹۴). مطالعه تأثیر ابزارهای مدرن بازاریابی سیاسی بر مشارکت سیاسی، اعتماد عمومی و انسجام ملی (مطالعه شهروندان منطقه ۶ شهر تهران). مدیریت فرهنگ سازمانی، ۳۸(۱۴)، ۹۹۵-۱۰۱۷.

نیک‌ملکی، محمد؛ مجیدی، حسن؛ خانی‌ملکوه، محمد (۱۳۹۴). تأثیر شبکه‌های ماهواره‌ای بر فرهنگ سیاسی. مطالعات ملی، ۶۲(۱۶)، ۹۵-۱۱۲.

هاشمی، ضیاء؛ فولادیان، مجید؛ فاطمی‌امین، زینب (۱۳۸۸). بررسی عوامل اجتماعی و روانی مؤثر بر مشارکت سیاسی مردم شهر تهران. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۷(۵)، ۲۲۷-۱۹۹.

- Almond, Gabriel Abraham and Verba, Sidney. (2015). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press.
- Bourdieu, Pierre. (1981). La représentation politique. *Actes de la recherche en sciences sociales*, 36(1), 3-24.
- Bourdieu, Pierre (1990). *The Logic of Practice*. Stanford University Press.
- Bourdieu, Pierre; and Richardson, John G. (1986). Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. *The Forms of Xapital*, 241, 258.
- Casey, Kimberly L. (2008). Defining Political Capital: A Reconsideration of Bourdieu's Interconvertibility Theory. *St Louis, USA: Lab for Integrated Learning and Technology: University of Missouri*.
- E. Hunter, John; L. Schmidt, Frank; and B. Jackson, Gregg. (1986). Meta-Analysis: Cumulating Research Findings Across Studies Sage Publications: Beverly Hills, 1982, 176 pp. *Educational Researcher*, 15(8), 20-21.
- Huntington, Samuel P; and Nelson, Joan M. (2013). No Easy Choice. In *No Easy Choice*. Harvard University Press.
- Kauppi, Niilo. (2003). Bourdieu's Political Sociology and the Politics of European Integration. *Theory and Society*, 32(5), 775-789.
- Milbrath, Lester W. (1981). Political Participation. In *The Handbook of Political Behavior* (pp. 197-240). Springer.
- Parry, G; and Moyser, G. (1990). *A Map of Political Participation in Britain Government and Opposition*. Vol. 25.
- Turner, Bryan S. (2000). *Islam Civil Society on Citizenship: Reflection on the Sociology of Citizenship and Islamic Studies*.